

ХРИСТИАНСКИ СВѢТЪ

Всичко за „Християнски Свѣтъ“ се изпраща до:
Павелъ Мишковъ — Варна.

ГОДИШЕНЪ АБОНАМЕНТЪ

За България 3 лв. За странство 4 лв. Всичко въ прѣдплатата.

Ст. Бочевъ.

Въ тревожното прѣдвечерие на общеевропейската война.

Пътни бѣлѣжки и впечатления: Остенде — Венеция — Цариградъ — София.

Цѣла Европа е въ смутъ, терзание и неизвѣстност. Царства се рушатъ и създаватъ — епоха страшна, кървопролитна и понеже това е въ недосѣгани до сега размѣри, епоха велика. Народитѣ сж въ трепетъ и сѣкашъ се лутатъ въ мракъ. — Никой не знае какъ ще го завари врата на слѣдния день. Народната душа се терзае, вълнува, — ту се радва и надѣе, ту се измъчва и плаши, защото неизвѣстността е прѣдъ насъ, страданията сж съ насъ и верѣдъ тоя хаосъ на идеи, чувства и стремления, верѣдъ тоя вихрь на умрази, патриотизмъ и страхъ, смъртта наднича горѣ извисоко и сѣкашъ неотразимо могъщо размахва своитѣ костеливи рѣцѣ. Защото въ тая епоха, велика по своя ужасенъ развой на сили и чувства, липсва най-много това нѣщо: любовта. А тамъ гдѣто любовта липсва, смъртта е неканенъ и неизбѣженъ гостъ.

Въ навечерието на тая епоха менъ прѣдстоеше да пропътувамъ току-рѣчи цѣла Европа: отъ Остенде до София, и то съ колко забикалки!

Негли въ моитѣ впечатления ще има и нѣкакъвъ другъ интересъ, освѣнъ личенъ.

Прѣзъ Белгия.

Когато въ недѣля на 13 юлий т. г. се разбра какъвъ е отговорътъ на Сърбия на Австрийския ултиматумъ и че той не билъ задоволилъ оскърбената Империя, разбрахъ че работитѣ взематъ лошъ обратъ и бърже напуснахъ брѣговетѣ на Сѣверното Море и се озовахъ въ Брюкселъ. Телеграфически запитахъ нашата легация въ Парижъ, трѣбва ли да се връщаме въ България и прѣзъ какъдѣ и дадохъ нѣкои съобщения, както бѣхъ сторилъ на 15 септември 1912 г. прѣди нашата паметна мобилизация.

Въ Брюкселъ всичко бѣ тихо и никой и не подозираше тамъ че малката и хубава Белгия първа ще пострада отъ тоя разрушителенъ ураганъ. Правителството обаче се страхуваше. На 14 юлий бѣ заповѣдана мобилизацията на 3-тѣ послѣдни набори, войски се размѣстваха по границата и на 15 с. м. жандармерията, която тукъ има особна военна орга-

низация, замина да пази мостовѣтѣ и тунелитѣ по жел. пътнитѣ линии.

Гражданитѣ обаче, бѣха спокойни: за война никой и не мислѣше, пъкъ мразятъ тѣ, тия белгийци, какъ мразятъ войната! Та вече ето цѣлъ вѣкъ, отъ 1814 г. тѣ войната въ своята земя не сж виждали. И понеже тѣхния неутралитетъ имъ е гарантиранъ съ договори още отъ 1815, 1827 и 1878 г. тѣ не сж се и приготвяли сериозно за война. При 7½ мил. население тѣ рекрутиратъ годишно около 35.000 души войници, когато ние рекрутираме при 4½ мил. (въ това число 600.000 мюсюлмани отъ конто войницата не се взематъ) около 40.000 души. Обучението на армията се гледа прѣзъ прѣсти и дори самия кралъ не бѣ твърдѣ недоволенъ отъ армията нѣщо което той самъ отбѣлѣза въ едно писмо до военния министъръ послучай напара, даденъ въ честъ на данския кралъ прѣзъ м. юний. Въ военното врѣме войската е около 180.000 — 200.000 души. Народъ дребенъ, миролюбивъ, твърдѣ много ваеъ съ своятѣ житейски грижи.

— Но какъ мислите вие да се браните отъ тия страшни съсѣди, ако поискатъ да ви прѣгаятъ, — запитахъ веднѣжъ единъ приятелъ, младъ белгиецъ.

— Ние напрѣдъ, Англия задъ насъ. Но ще видите: опасността иде отъ Германия, а германцитѣ никой въ Белгия не ги обича: тѣ сж хищни, лакоми, завиждатъ ни и искатъ да ни оницожатъ, но ще видите какъ ще се биемъ ние.

Горкия Eugard, слабъ, тънакъ, но живъ и пѣргавъ, кой знае що е станало съ него: той е войникъ и сѣмейството му е въ Намюръ

Ревниви за своята независимостъ, горди съ бѣлскавитѣ успѣхи на своя уметвенъ и материаленъ развой, белгийцитѣ се бояха отъ своя страшенъ източенъ съсѣдъ, но . . . изглеждаше че не се бояха отъ смъртта. Но все пакъ тѣ не сж войници. Мразятъ и казармата, и униформата и всичко що мприше на бутушъ. И когато на 16-й юлий послѣднитѣ три набори отиваха въ казармата, никакъвъ ентузиязмъ, никакво увлечение, напротивъ омър-

лушени и тъжни млади хора, които съкашъ бѣха плакали въ къщи, прѣди да излѣзатъ отъ тамъ.

На 15 юлий вече се знаеше че съобщенията въ Австрия сѣ разбъркани, искахъ да замина съ експреса — никой не знаеше до кждѣ стига той. Но азъ трѣбва да си вървя! Отидохъ въ Анверс да дия параходъ за Цариградъ: има но заминава чакъ на 20-й — въ тия петъ дена кой знае що може да стане! Кога се върнахъ, намѣрихъ отговоръ отъ легацията въ Парижъ: всичко спокойно, стойте и не се тревожете; кога дойде врѣме за връщане, ще ви уведоимъ, а за пътъ, все ще се намѣри . . . По успокоихъ се. Все пакъ отидохъ у проф. Buyssens да науча нѣщо отъ него: всичко върви на уреджане. Вчера се видѣхъ съ Ж. Жоресъ, който току-що бѣ дошелъ отъ Парижъ — правителството тамъ имало всички надѣжди за избѣгване на какви да е конфликти. Вечерта имаше грамадно социалистическо събрание: говориха Кейръ Харди отъ Англия, Радановичъ отъ Русия, Вандервелдъ отъ Белгия, Адмеръ отъ Австрия, забравихъ името на германския делегатъ, Жоресъ отъ Франция . . . Всички сѣ противъ войната! И когато петнадесетъ хилядната маса отъ хора потегли да манифестира своята антилимитаристична воля, — не, не, хиляди пжти не! Съвършенното човѣчество прѣзира, мрази, гнуси се отъ войната, то не я желае, то нѣма да отиде на война, невъзможно е то да лѣе кръвъ, да руши благосъстоянието — своето и на своитѣ близки.

Слѣдния денъ — 16 юли всичко тихо, само азъ се смущавамъ. Намѣрихъ други българи, запасни офицери, случайно единъ виденъ нашъ депутатъ, двама офицери на дѣйствителна служба, слѣдващи въ воен. академия: никой не ще да си ходимъ. Пъкъ и пжтъ прѣзъ Виена вече затворенъ или поне несигуренъ . . . Що да се прави? На 17 юлий вече имаше слабо смущение: брашното поскъпна съ 5 лева 100-тъ Кгр., Германия недоволна отъ обясненията на Русия за нейната частична мобилизация, Австрия сумти и свива юмрукъ къмъ Сърбия . . . Азъ рѣшихъ да събера багажитѣ си. Но прѣзъ кждѣ? Другъ пътъ не остава: прѣзъ Срѣдиземно Море. Ще отида въ Женевъ: г. Жоано ми е писалъ че наскоро ще се враща въ България, — ще вървимъ заедно. И ето вечерта на 17-й, мойтѣ приятели белгийци ме изпращатъ на гарата. Добръ че тръгнахъ: 24 часа по късно, това вече не би било възможно: тѣй всички други българи останаха въ Белгия.

Ето ме на пътъ за България, но какъ, отъ гдѣ ще се добера до нея, ни азъ, ни нѣкой другъ знае това. А изглежда че само азъ се смущавамъ: хората сѣ тѣй спокойни! Говоримъ за война, за възможни конфликти. О, да, да, тамъ на изтокъ! То затъ тамъ е всѣкога тѣй неспокойно! Хората тамъ съкашъ, иматъ склонностъ къмъ войната. Но тукъ? О, не, ние не желаемъ война, тя би била лудостъ, това би било безчовѣчно, а ние сме въ една епоха на хуманитарностъ, солидарностъ, търговия, индустрия, международни сношения, . . . война въ Европа, кръвопролития, изтрѣбленния . . . не, не, това нѣма вече да бжде. Иза дипломатия, има правителства, има умни хора, до война нѣма да я докаратъ . . . Тѣй ние пжтуваме и разискваме: хората си отиватъ — кой на разходка, кой по търговия, кой по едно, кой по друго: само азъ подплашенъ бѣгамъ за дома . . .

Ето Намюръ: хубавъ стариненъ градъ, не мно-

го силно укрѣпенъ, — опасността е отъ къмъ Германия, заради това — Лиежъ и Анверс. И наистина, Лиежъ е силно и модерно укрѣпенъ, а Анверс — има повече отъ 12 форта, опасва се съ язове които се наводняватъ . . . и знамъ ли още що? Генералъ Бриямонъ е работилъ години тамъ и Белгия е платила около единъ милиардъ лева за да го укрѣпи! Минаваме Арлонъ, прѣскачаме границата, спираме за малко въ Люксембургъ — нѣкогашна страшна крѣпостъ, която съгласно Лондонския договоръ отъ 1867 г. е разрушена и херцогството съ сжщото име е признато за неутрално — и ето ни въ Мецъ.

Старшенъ е тоя Мецъ и по миналото си и по настоящето си. Старъ и прѣстаръ градъ, всѣкога игралъ важна роля въ войнитѣ между гали и тевтони. Но сегашната му слава датира отъ 1870 год. Когато Биemarkъ обяви войната на Франция и Вилхелмъ доведе войскитѣ си къмъ границата, Мецъ бѣ французски. Генералъ Базенъ съ 4 корпуса го бранѣше. Обаче слѣдъ неудачнитѣ му старания при Borny, Saint-Privat и Gravelotte, на 14—18 августъ — точно прѣди 44 години — той бѣ обсаденъ въ Мецъ отъ Германцитѣ и на 27 октомврий капитулира, като даде въ ржцѣтъ на противника си 173,000 души солдати, 6000 офицери, 1665 тона и 53 знамена . . . Такава е славата на тоя градъ. Днесъ той е воененъ лагеръ. Укрѣпенъ съ два пояса фортове, той и сега има да продължи ролята, която е игралъ въ миналото.

Прѣзъ Германия.

Ние сме вече въ Германия, но щомъ се мина Мецъ французката рѣчь се чува на всѣкадѣ: Елизасъ е това. Нѣмцитѣ съкашъ сѣ чужденци въ трена — бошинството говорятъ френски. Тренътъ лети — но . . . на всѣки мостъ, тунелъ, виадукъ воененъ постъ. Ето тренъ съ войска . . . Ето Савернъ, гдѣто поручикъ фонъ Ройтеръ бѣ прѣдизвикалъ прѣди нѣкое врѣме елизаситѣ и стана прочутъ чрѣзъ нахалството си. Правятъ впечатление тия гермаци съ уредбата си, благосъстоянието си, точноста и редовността си и . . . армията си. Гдѣто и да видишъ войникъ или войнишки отрядъ: спрѣтнато облѣчени, чисто, ново — като за парадъ прѣдъ царя.

Приказваме за възможна война. Война ли? Обикновенни дипломатски маниери: заплашватъ се, но до война? Не, Германия е силна, тя — пжкъ и неприятелитѣ и знаятъ това. Никой германецъ не желае война. Ако ни пратятъ, ще се биемъ, нѣма що, но я погледнете тая страна: тия фабрики, тая търговия, това движение, тоя народъ тѣй лесно излагатъ ли се на крушение? Не, не, не вървайте че нашитѣ хора сѣ толкова глупави. Германия е силна и тя трѣбва да е силна, за да я респектиратъ и да се варди, но да напада, това ние не желаемъ. — И тукъ азъ чухъ едно оригинално мнѣние за войската и милитаризма.

— Армията ни е готова. Но ние искаме да е готова, зада ни брани. Минаха ония врѣмена на воинственостъ, днесъ вече въ Европа армиитѣ сѣ не за да воюватъ, но за да прѣдотвратяватъ войнитѣ, — до като съвършено изчезнатъ . . .

Какво мнѣние! И тоя германецъ, кой знае кждѣ държи пушката сега, за да прѣдотвратява войната..

Ето ни въ Стразбургъ. О, тоя Стразбургъ! За неговата знаменита църква, думатъ, че не давала миръ на французитѣ: нейната камбанария надничала, каз-

ватъ, постоянно прѣзъ Вогезитѣ: виждала се отъ кой и да е калъ на Франция. Но какви минотаври — крѣпости я пазятъ сега! Виждатъ се по вси посоки. Германизиратъ е Стразбургъ и отъ тукъ на тѣй, прѣзъ Лотарингия, та дори до Мюлюзъ — Мюлхаузенъ и до Балъ — Базелъ, отвѣдъ швейцарската граница, вече нѣмския елементъ прѣобладава.

А за тая Елзасъ, за тая Лотарингия, които Франция изгуби при Мецъ и Седанъ единъ знаменитъ френецъ бѣ рекалъ: „Да не говоримъ никога за тѣхъ, но всекога да сж въ умътъ ни!“

И днесъ пакъ за тѣхъ се кръвъ лѣе: два народа, двѣ цивилизации, сж се нахвърлили единъ врѣхъ другъ — нещатъ война, нещатъ крѣвопролитие, а ще се онищожатъ, ще се истребятъ!

Каква е тая душа, какво е това сърдце на съвременния човѣкъ? Кой ще ни разгадае мракътъ що царя влѣрѣвъ въ насъ: мразимъ, прѣзираме, гнусимъ се отъ войната, а когато милитаристичния бѣсъ завилѣе, сѣкашъ обезумѣваме и . . . кръвъ човѣшка на потоци, трупове съ хиляди, разрушения, мизерия, гладъ, проклѣтия, смѣрти, ужасъ . . .

А война? Не, не, хиляди пѣти, не! Нещемъ я, невъзможна е тя днесъ. Християнска, цивилизована Европа — война, не невъзможна е тя!

Каква ирония — горчива, страшна!

* *

Прѣзъ Швейцария.

Базелъ. Какъ всичко тукъ е спокойно! Та и Швейцария е неутрална страна — и тя и всички ония около нея, тържествено сж заявили, че тѣ нѣма какво да дирятъ единъ отъ другъ. Прочее, другадѣ каквото и да става — мобилизация или война, тукъ ще си остане тихо. Градътъ е тѣй унесенъ въ своята обикновена работа, щото нищо не издава какви и да било грижи и смущения. Тукъ по-лесно отколкото въ Белгия и Германия, се замѣнятъ банкноти срѣщу злато — това е добъръ признакъ. И азъ поуспокоенъ, можехъ да гледамъ и се наслаждавамъ на хубавата Швейцария.

Базелъ е на кръстопѣтъ: верѣдъ централна Европа, той е центъръ на трафикъ и транзитъ. Днесъ той е повече търговски и финансовъ центъръ. Но било е врѣме, когато е билъ и интелектуаленъ: още въ 1460 г. папа Нини II е основалъ тукъ университетъ, който е ималъ знаменити професори. Еразмъ — промотѣра на реформата е ималъ за съврѣмѣнници и наследници Euler, Bernoulli и др. Старата катедра е съ своя чистъ готически стилъ и 60-метрови камбанарии, е била центъръ на новото учение. Та и въ наше врѣме тя е такъвъ цѣнтръ: лани международното социалистическо бюро тукъ държа сказки и манифестации, противъ заплашващата тогава общоевропейска война (когато бѣ дума за създаването на Албания), а за септемврий т. г. бѣ опрѣдѣленъ тукъ първия международенъ конгресъ на Социалното Християнство, на който и азъ щѣхъ да ввема участие. Базелската библиотека крие до 5000 цѣнни ржкописи, между които има нѣколко отъ познатитѣ по своя реформаторски духъ и християнски животъ Еразмъ, Лутеръ и Цвингли.

Тренътъ лѣтеше къмъ Бернъ — кждѣто сега има международно изложение по изящнитѣ изкуства, и много хора отиваха за тамъ. А за война — ни поменъ: вижте колко привѣтлива е тая страна, колко

работливъ е народа, какъ всеко хѣлмче е залѣсено и всека равнина разработена, какъ верѣдъ лѣто всичко плупнало въ зеленина и какъ рѣкитѣ и ручейитѣ сж турени въ услуга на труда: земледѣлчески и индустриаленъ.

Минаваме Олтенъ, минаваме Бернъ, ето Лозана съ чуднитѣ терраси врѣхъ Лемана, и летимъ къмъ Женева.

Заврѣзвамъ разговоръ съ всеки, съ когото мога. Мобилизация? О, не, у насъ — не вѣрвамъ. Та сега току-що разпуснаха събранитѣ, по обичая, на едномѣсечно обучение. Каквото и да стане, ние нѣма защо да се страхуваме . . .

Наближаваме Женева. Какво ще прави сега тамъ? Гледамъ мойтѣ бѣлѣжки. Параходи трѣгватъ за Цариградъ на 22-й юлий отъ Триестъ и Венеция, на 23-й отъ Марсилия и Генуа, на 25-й отъ Неаполъ и всеки трети денъ има отъ Брендиши. Но сега върватъ ли? Освѣтитъ това, понеже е твърдѣ възможно параходътъ съ който бихъ трѣгналъ, да бѣде спрѣтъ и върнатъ, бѣхъ събралъ свѣдения за датитѣ и параходитѣ за Цариградъ, които се намиратъ по левантската линиия.

Слизамъ отъ трена къмъ 5 ч. сл. об. на 18-й юлий. Бързамъ да намѣря хотелъ, да прѣдупрѣдя г. Жоано и бързишкомъ, съ единъ планъ на града въ ржка, търся параходнитѣ агенции. Но . . . кжсно — всички сж вече затворени. Но какво е това смущение въ града, — това не е вече като въ Базелъ! Какъвъ атълъ духъ е миналъ врѣхъ тая хубава страна въ тия 6—7 часа?

Намирамъ г. Жоано: той току-що се е освободилъ отъ маневритѣ, мислилъ да върви въ България, а то? Тая заранъ е излѣзалъ указъ. Цѣлата швейцарска армия да бѣде готова (mise au picquet); никой швейцарецъ не може да излѣзе задъ прѣдѣлитѣ, всички да се прибератъ въ Швейцария, всеки да си приготви униформата и оржжнето и да чака заповѣдъ, за да се яви въ полка. А Лондшурмътъ (опѣлченнето) да се яви утрѣ въ казармитѣ и веднага да заминѣ да пази ж. п. линиия.

Помните ли какво бѣ у насъ на 17 и 18 септемврий 1912 г.? Ето това видѣхъ въ Женева на 18 и 19 юлий т. г. Разбира се, г. Жоано нѣма да дойде съ мене за България . . . Цѣла нощъ коли, автомобили, тренове . . .

На другия денъ смятеннето се усилява. Чужденци отъ всички страни — особно отъ Германия и Франция, сж нахлули тукъ — на по-запазено мѣсто, и това почва да застрашава страната: въ случай че има война, нѣма отъ кадѣ да се набавятъ храни, а Швейцария живѣе съ купена отъ странство храна. И друго зло: публѣката се тѣй извилаши че никой не приема вече . . . банкнотитѣ, а всеки иска злато и срѣбро.

Моето положение е страшно: имамъ само белгийски банкноти, които никоя банка не иска да размѣни, и никой не ще да погледне; никоя параходна компания не може да ми каже параходитѣ ще ли трѣгнатъ на опрѣдѣлената дата; на гарата никой не може да ми каже треноветѣ минаватъ ли прѣзъ Тиролъ за Триестъ, прѣзъ Лпонъ за Марсилия, прѣзъ Симплонъ за Генуа или за Венеция; на обѣдъ едно съобщение гласи че въ Симплонския тунелъ има срутване и пѣхътъ прѣзъ Италия е затворенъ; въ френското консулство ми казаха че вѣроятно френ-

скитѣ компании нѣма да пуснатъ параходитѣ си въ пѣтъ отъ Марсилия; въ агенция Кукъ мислятъ че параходѣтъ отъ Триестъ надали ще трѣгне, а въ швейцарската агенция казватъ че ще трѣгне; на обѣдъ голѣми трицѣтѣни афиши заловѣдатъ на всички швейцарци да се яватъ въ полковетѣ си на 21 и 22 юлий; вѣстниците говорятъ за прѣвземане на Бѣлградъ отъ Австрия, за изгубване на всѣка надежда за мирно разбирателство, за руска мобилизация, за германски заплашвания, за френски войскови движения...

А надъ всичко отгорѣ — азъ съмъ съ пари, които тукъ не чинатъ нищо и още... нѣкои мои болки отъ вчера почнаха силно да ме измѣчватъ.

Цѣль свѣтъ се е развѣчалъ — кой на кѣдѣ му е пѣтъ, а азъ какво да правя? На швейцарската агенция съгласиха подъ залогъ на белгийскитѣ банкноти да ми ангажиратъ телеграфически мѣсто на парахода „Взгон Beck“ който трѣгва на 22 т. отъ Триестъ. Но ще отиде ли телеграмата, ще мога ли самъ азъ да ида?... билетѣтъ обаче, ще ми дадатъ само ако намѣря швейцарски пари — иначе хвъркватъ 160 лв. белгийски за запазеното мѣсто.

Съ мѣка намирамъ 10 лв. зл. за да си визирамъ паспорта у турското консулство, — нали ще се отива прѣвъ Цариградъ, на 5 ч. сл. об. успѣвамъ чрѣвъ г. Жоано да намѣря швейцарски пари и да си взема билета за парахода. На 7 ч. в. узнавамъ отъ гарата че Симплонъ не е поврѣденъ, че за Триестъ не може да се мине прѣвъ Тиролъ и че... треноветѣ за Германия и Франция сѣ отмѣнени. Ще замина на 5.⁴⁵ утрѣ заранъ: та да видя хубавото женевско езеро и короната му отъ планини, чудното дефиле на Ронъ и страшната планинска стѣна отъ Вилньовъ до Бригъ.

Колкото повече денѣтъ прѣваля, толкова повече смущението и движението се увеличаватъ. На 6 ч. в. една дружина отъ Ландшурма минава по rue du Mont-Blanc, отива по ж.-п. линия. Колко свѣтъ, каква навалица! Но всички омѣрушени: ни музика, ни пѣсенъ, ни китка цвѣтъ нѣкому на гърдитѣ или зеленихъ листецъ на пушката — тихо и безмѣлвно шествие на въоръжени хора.

И мѣрна се прѣдъ очитѣ ми сцената, кога ние прѣвъ септемврий 1912 изпращахме нашитѣ войски за границата: колко пѣсни, колко „ура“ и особно колко цвѣтъ! Какъвъ устремъ, какъвъ ентузиазъмъ бѣ то! Мѣжественъ народъ сме ние.

Нищо подобно не видѣхъ азъ ни въ Белгия, ни въ Германия, ни въ Швейцария, — а нали видѣхъ тамъ войски, които отиваха на границата?

На 7 ч. в. явлизатъ нови вѣстници: Ж. Жоресъ, социалистическия лидеръ въ Франция, за когото Анатоля Франсъ недавна бѣ рекалъ: „Той е мощенъ благороденъ умъ и най-добъръ нашъ ораторъ;“ Жоресъ, който въ камарата се борѣше противъ смъртното наказание съ текетове отъ бѣлоията; човѣкътъ който бѣ се издигналъ отъ простъ учителъ до народенъ трибунъ; който бѣ избранъ като най-неопетненъ, за да извърши парламентарна анкета по аферата Rochette; човѣкътъ, който бѣ спечеленъ, казватъ нѣкои, за репанията на букурешкия договоръ и който бѣ трѣгналъ въ това смутно врѣме да проповѣдва миръ, сега когато свѣтътъ най-много има нужда отъ миротворци, бѣ убитъ подло отъ единъ халосаникъ верѣдъ Парижъ.

Атмосферата е вече нагорѣщена: всички сѣ

угрижени — войната е прѣдъ насъ. Вмѣсто на другия денъ заранѣта, още тая вечеръ заминахъ прѣвъ Лозана — Монтрѣо — Бригъ — Симплонъ — Милано за Венеция.

И отъ хубавата Женева, гдѣто Калвинъ проповѣдва и утвърди заедно съ Фареля и Фромона реформата; отъ родното мѣсто на Ж. Ж. Русо философа, Сисмонди економиста, Прадие скулптора, Некеръ финансиста, Ж. Б. Сея економиста и финансиста Джеймсъ Фаци политическия мѣжъ и сценичния на швейцарското единение; отъ града който насажда за години свобода и просвѣта, азъ можахъ да имамъ само бързи впечатления.

Та какъ можехъ верѣдъ тая тревога да се наслаждавамъ отъ синитѣ води и плуващитѣ, като лебеди, параходи по това чудно езеро? Какъ можехъ верѣдъ тоя смутъ да вдигна очи къмъ бѣловласата глава на Монъ-бланъ или тихо да се поклоня на паметѣта на единъ отъ най-добритѣ учители — Русо, тамъ на малкото островче, носеще неговото име? Можехъ ли да съзѣрпвамъ красотата на катедралата отъ Х вѣкъ или величавия паметникъ на швейцарското обединение или да проникна въ всичкитѣ старинни нѣща и спомени на тоя „Римъ на протестантизма“?... Съ падането на нощния мракъ азъ напускахъ града: смутътъ бѣ вече много голѣмъ и верѣдъ една много-хилядна маса отъ жени, дѣца, мѣже на гарата, тренѣтъ потегли. О, ще стигна ли ще стѣпя ли пакъ на родната земя?

* *

На Лозанската гара движението и суматохата не сѣ по малки, отъ тия на Женевската. Тукъ къмъ нашия тренъ се присеждени послѣдния тренъ идящъ отъ Парижъ прѣвъ Понтарлие за Милано — Римъ. Тоя тренъ е прѣ и прѣ-товаренъ. Днесъ къмъ 10 ч. с. въ Франция е била обявена обща мобилизация — викатъ се 24-тѣ послѣдни набори; обществото било силно смутено, защото никой не очаквалъ че тѣй бързо ще се развиятъ събитията; маса чужденци кой-какъ може бѣгатъ отъ Франция къмъ Англия и Швейцария; разказвахъ страшни сцени по гаритѣ на Парижъ; едно сѣмейство което пропуснало въ Екскъ-ле-бонъ трена за Женева, съ автомобилъ го застигнало, само и само да замине; маса хора сѣ изгубили багажитѣ си; въ самата Франция, та дори верѣдъ Парижъ, отказвали да приематъ френскитѣ банкноти и пр. пр. Смущението е общо и всички сѣ забъркани, смутени, изплашени отъ призрака на страшната война.

Твърдѣ малцина говорятъ: всички сѣ унесени въ своитѣ грижи и тревоги. Горкото човѣчество: като морски вълни, тласкани отъненадѣйно разбушванъ ураганъ — прѣлива се насамъ, тласка се на тамъ и хиляди човѣшки сѣщества, терзани, мацкани и смазвани отъ страшния бичъ, който иде, ся плѣзнали по вси посоки... Минаваме хубавото Монтрѣо, гдѣто има толкова чудесенъ изгледъ врѣхъ езерото и Данъ-дю-Миди; ето Шийонъ, който стана знаменитъ чрѣвъ Байрона; ето Вилньовъ — отъ гдѣто започна чудната долина на Ронъ, притисната на сѣверъ отъ Бренерскитѣ алии съ Юнгъ-Фрау и Финстеръ и на югъ отъ Пенинскитѣ алии съ Гр. С. Бернаръ и Монъ-Роза, въ чиито гѣнки се крие прочутия курортъ Зерматъ. Ето Бригъ и минута слѣдъ това, тренѣтъ е въ Симплонския тунелъ.

Симплексията е познатъ още отъ най-древни врѣмена: Сципионъ и Цезаръ сж го прѣминавали съ войскитѣ си и Наполеонъ въ 1801 е запоздалъ постройката на пътя, а въ 1852 г. Швейцария и Италия сж започнали постройката на тоя, мисля най-дълъгъ тунелъ, който е билъ завършенъ едвамъ въ 1898 г.

Отъ другата страна на планината, което ще рече и отъ другата страна на границата, — ние сме вече въ Италия — тренътъ изпѣква из-подъ вемята при Домо д'Осола.

Прѣзъ Италия.

Тренътъ дълго стои тукъ — дошелъ е съ голямо закъснение и ще се слѣе съ другъ локаленъ тренъ. Сега по-добрѣ виждамъ пасажеритѣ: стотини руси, руманци, италиянци и пр. Питамъ руси и руманци кждѣ ще вървятъ: сума ще минатъ прѣзъ Генуа, други прѣзъ Бриндива, трети незнайтъ отъ гдѣ, но никой не е сигуренъ че ще намѣри параходъ въ тия пристанища.

Тренътъ потегля и малко подиръ това той лжкатуши по брѣга на Lago Maggiore — колко хубаво е това езеро! Каква чудна синевина засѣня водитѣ му и надвисналитѣ отъ вси страни планини! Ето островчетата Вагомѣе — каква разкошна тропическа растителностъ ги покрива! Боже мой, колко красивъ е свѣтътъ, който Ти си създалъ за насъ и колко мизерни сме ние съ нашитѣ крамоли, неразбории и войни!

На гарата Стреза нахлуватъ италиянци, тукъ купуваме снощнитѣ вѣстници: войната обявена между Франция и Германия, между Русия — Германия и Австрия, Англия ще се намѣси, Белгия ще се брани... Смущенията ни се увеличаватъ. Ами Италия? Ако се присѣдини и тя — ние ще останемъ тукъ: параходитѣ нѣма да напуснатъ пристанищата ѝ.

Тренътъ продължава около Lago Maggiore — всѣки завои разкрива нови красоти — колко хубаво е тукъ!

Ще мобилизира ли, ще воюва ли Италия?

— О, не, казва ни единъ младъ италиянецъ. Италия нѣма да мобилизира, ние всички не щемъ война, наситихме се лани, и по-лани.

— Който ми даде пушка въ ржцѣтъ!... него пръвъ ще застрѣлямъ, добави другъ.

— Ние противъ Франция нѣма да се биемъ, ако ще се биемъ съ нѣкого, то е само на сѣверъ, казва трети.

— Но съюзници сте.

— Съюзници? Да, за да пазимъ мирътъ, но ко-
ито сж го нарушили тѣ...

И мене ми дойдоха на умъ думитѣ на князъ фонъ Бюловъ, бившия германски канцлеръ¹⁾ който като залага противоположнитѣ интереси на Италия и Австрия, казва че това деликатно съюзничество било най-добрѣ охарактеризирано отъ бившия италиански амбасадоръ въ Берлинъ, Графъ Нигра който веднѣжъ му рекалъ: „Австрия и Италия не могатъ да бждатъ освѣтъ съюзници или неприятели. Тѣхнитѣ добрѣ разбрани интереси искатъ тѣ да станатъ съюзници“.

Наближаваме Милано — но азъ вече се съмнявамъ сериозно дали моя параходъ ще трѣгне на 22

юлий отъ Триестъ. Имамъ 5 часа на разположение въ Милано, вземамъ едно чичероне да обикола града и да дуря параходни агенции — въ никоя нищо положително не могатъ да ми кажатъ, освѣтъ че... сигурно тоя параходъ, за който имамъ вече и билетъ, нѣма да трѣгне....

На гарата за пръвъ пътъ видѣхъ въодушевление — не отъ италиянци, разбира се, — единъ тренъ германци си отиватъ пѣйки Deutschland über alles и Der Wacht am Rhein....

На пътъ за Венеция. Нови другари. Мобилизация?

— О, не вървамъ, нѣма кой да се яви въ кавармитѣ.

— Има, нѣма — азъ вървамъ че въ два-три-дена ще имаме мобилизация. Азъ бѣхъ въ Римъ и бѣраамъ сега да се прибера у дома — въ Верона, казва другъ.

Нови смущения: кой знае кждѣ ще ме заваря мобилизацията, що ще правя тогава? Врѣщане нѣма, напредъ не ще мога да продължа....

Ето Венеция. Тренътъ върви вече четвъртъ часть по мостъ — 4 к. м. на сводове, 222 свода биле... Да, отиваме въ „водния градъ.“ Той е построенъ на три по голѣми острови, най-голѣмия се зове Guidecca, и множество малки. Слизамъ на гарата. Файтонъ за да отида на хотелъ? О, не, нѣма такова нѣщо — заповѣдайте, ето една гондола (лодка) съ нея ще отидете гдѣто желаете.

Чуденъ градъ е Венеция: какъ всичко е особено, старинно, впечатлително! Настанихъ се. Улицитѣ тукъ сж канали: вмѣсто трамваи — параходчета, вмѣсто автомобили — моторни лодки, вмѣсто файтони — гондоли. Съ параходъ трѣгвамъ по Canal Grande — най-голѣмия каналъ, който като буква S опасва града: 3700 м. дълъгъ и 45 — 72 м. широкъ, той и хилядина други по-малки, сж улицитѣ на града. Ето „Моста на въздишкитѣ“, ето Т. Поц. Станция и етажпалата и сж въ... водата, така е и съ граде. домъ, и съ банкитѣ, и съ църквитѣ и съ $\frac{1}{2}$ отъ домоветѣ. Вечеръ е. Чудна лунна нощъ. Нѣма нищо по феерично отъ лунна нощъ въ Венеция. Гондоли кръстосватъ по вси посоки, луната се оглежда въ блѣскавата вода, гдѣто всѣки прозорецъ, всѣка ламба, всѣка свѣтлина се отразява, играе и прави гледката тѣй необикновена въ своята красота! Piazzetta — площадътъ Санъ-Марко. Боже мой, та тия хора не знаятъ ли че мобилизация иде, че най-страшната до сега война е обявена? Музика по четиритѣ крайща, повече отъ десетъ хиляди души сж се патапкали по площада: лотария се разиграва и всѣки гледа номерата си: щомъ излѣзе нѣкой пачелецъ н-ръ, ржкопѣс-кане и музика. Никой и не мисли тукъ за страшнитѣ събития: тѣзи хора сѣкашъ живѣятъ на нѣкоя друга планета. И кжсно сѣдъ полунощъ музичитѣ гърмѣха, гондолитѣ плауваха насамъ-натамъ и серенади се носѣха въ нощната тишина. Въ пристанището имало единъ параходъ отъ сжщата компания, съ чийто параходъ ще пътувамъ отъ Триестъ: бърже отивамъ тамъ: никой нищо не може да ми каже. Ето единъ младъ човѣкъ, който пита за другъ параходъ, отиващъ отъ Триестъ за Бомбай, въ Индия... Вращамъ се заедно съ него.

Отъ гдѣ сте, защо отивате сега въ Бомбай?...

— Отъ Парижъ ида, ей сега съмъ дошелъ, съ послѣдния тренъ отъ Франция... Страшно е тамъ. О, какъ ще замина, ще мога ли? Боже мой, да се

¹⁾ Въ Deutschland unter Kaiser Wilhelm II, — Два негови статии върху германската външна политика.

избавя отъ тая война, само... Азъ знайте, италианецъ съмъ, но съмъ френски поданикъ, живѣя въ Парижъ, имамъ братъ въ Бомбай искамъ да отида при него. Война, азъ, — Никога. Още сега да има какъ да замина. Два дена нищо несъмъ ялъ, несъмъ спалъ, сега ще вървя за Триестъ.

— Но нѣма какъ, елате да прѣнощуваме въ моя хотелъ, утрѣ заедно ще отидемъ съ парахода на 2 ч. сл. обѣдъ.

— Не, сега ще замина съ трена.

— Треноветъ не сж редовни, на границата правили спънки...

— А!... А азъ нѣмамъ паспортъ. Ами ако ме хванатъ, френския консулъ ще ме извика, хайде обратно въ полка... Да сля въ хотелъ?... О, не, нали ще ми искатъ името, ще ме запишатъ въ градоначалството, послѣ?... Не, не, ще замина неважи за кждѣ и утрѣ ще се върна — да мина само нощта въ трена.

— Ами служили ли сте войникъ, питамъ го, въ каква частъ?

— Азъ войникъ — Никога! Пушка не съмъ олавялъ... Защо се безпокоя, питате... Ами та какъ не — кой иска да ви знае, ще те пипнатъ, и хайде въ полка... О, що да правя, ще ме хванятъ, ще ме върнатъ и тогава?...

Разбрахъ по-послѣ че той е... еврейнтъ, френски поданикъ, оставилъ всичко въ Парижъ, и сѣмейство, и работа и — безъ да е билъ нѣкога войникъ, бѣга отъ войната на другия край на свѣта — въ Бомбай...

На другия день обикалямъ града — не пѣшкомъ разбира се — съ лодка. Колко красиви сгради — мавритански стилъ; колко хубава е тая Piazzetta: ето Palazzo dei Dogi, цѣлъ отъ мряморъ, колони и коринзи като бродерия; ето църквата Санъ-Марко, най хубавата отъ деветъдесетътѣ венециански църкви; ето Procuratie Vecchio, Nuove и др. всички съ аркади; ето базиликата Санъ-Марко, подновена въ 1902 г. и хилядитѣ гълъби, които ви кацатъ по ржцѣтъ и раменетѣ щомъ ги каните съ зрънца... Величественъ е тоя площадъ: още отъ великата епоха на Венецианската република, срѣдновѣковната царица на моретата, той и тогава и сега, е еднакво величественъ, и врѣмето не само че не е му отишло нѣщо, но е притурило къмъ неговата тѣй необикнована красота...

Ето Лидо — прѣдградие, т. е. градецъ на отдѣленъ островъ прѣдъ отвореното море, морски бани, но каква изобилна тропическа растителност има тукъ!

На 2 ч. сл. об. съмъ на пжтъ съ парахода за Триестъ, на 6½ ч. в. съмъ тамъ — моя параходъ нѣма да заmine утрѣ, съ мжка успѣвамъ да си взема обратно паритъ за билета, поравдохъ се изъ града — чистъ италиански градъ — видѣхъ San Guido, църква отъ XIV в. която тогава е прѣстроена чрѣзъ сливане на други три църкви отъ VI в., видѣхъ Chiesa Evangelica Methodista и прѣзъ нощта, обратно съ другъ параходъ къмъ Венеция: една трудна проблема, — на 2½ ч. сл. об. на другия день, отъ Венеция трѣгва италианския параходъ „Cicilia“ за Цариградъ. Ще успѣя ли да стигна на врѣме, да взема билетъ, да се кача? Има ли мѣсто? Ще ми приематъ ли чуждитѣ банкноти?

Да разправямъ всичкитѣ мжки и тегила до като се добера до парахода е дълга история: на 2½ ч. сл. об. на 22 юлнй бѣхъ на „Cicilia“ и на 3½ ч.

той вдигна котва за Бриндизи и отъ тамъ Корфу — Патрасъ — Пирей — Дарданелитѣ — Цариградъ.

Сбогомъ чудна и ненагледна Венеци! Ще мога ли нѣкога да дойда пакъ да те видя? Тѣй хубава си ти!

По Море.

Колко спокойно, колко тихо е Адриатическото море! Не напразно южнитѣ славяни го наричатъ Синьото море — неговитѣ води сж тѣй необикновено сини!

Тѣй хубаво се пжтува съ тия модерни параходи, такава пълна сигурностъ изпитва човѣкъ врѣхъ тѣхъ, толкова удобства, толкова улеснения!...

Но погледнешъ ли на около... каква маса народъ! Около 300 руманци, 600 руси и какви не други, всичко до 1500 души, а парахода е гласенъ за 800-900 души. Можите да си прѣдставите какъвъ редъ, т. е. безпорядкъ царуваше прѣзъ цѣлото врѣме на това 6—7 дневно пжтуване.

Ето Бриндизи, гдѣто Цезаръ и Помпей сж се били за да подѣлятъ Римската империя, гдѣто Октавий и Антоний въ 39 г. прѣди Христа дѣйствиелно я подѣлиха и гдѣто шестия крѣстоносенъ походъ бѣ натоваренъ на венециански кораби да отиде и освободи Божи-Гробъ отъ турцитѣ: хилядна маса се тѣпчи и мачка на кея, — всички искатъ, викатъ, молятъ, настояватъ да се качатъ на парахода, който и безъ това е прѣтоваренъ...

Ние вече извиваме на юго-изтокъ. Колко красиво е морето, кой може да опише изгрѣвтъ или заходъ — слънце, кой може изказа всичката тая чаровностъ, на спокойното — тѣй нѣжно, тѣй мило лунно сияние нощъ?

По безжичния телеграфъ се получаватъ новини, които капитанитѣ не всички съобщава, но съобщи една и тя бѣ достатъчна за да ни смути отново: Дарданелитѣ сж затворени и минирани! Кждѣ ще ни стовари парахода? Безкрайни тревоги.

На 24 заранѣта сме прѣдъ Корфу — хубавъ островъ, гдѣто е Ахилионъ, дворецъ на Германския Императоръ.

Когато вечеръта минавахме между островитѣ Итака и Кефалония, можѣха да се видятъ въ нощния мракъ два торпильора, които безъ никаква свѣтлина, отиваха на севѣръ и единъ голѣмъ параходъ само съ една свѣтлина врѣхъ прѣдната мачта, който като нѣкой стражъ, стоѣше и наблюдаваше. Отъ коя държава сж тѣ? Кого търсятъ? — Тайна.

Английската флота била тждѣва — наблюдавала входа на Адриатическото море, щѣла да напада австрийската флота, гонела германски параходи... Истина ли е, не е ли?... хората съ горѣщо въображение и развѣрзанъ езикъ почнаха да разправятъ чудни, и страшни, и невѣроятни работи, произшествия и възможности...

Коринтския каналъ е поврѣденъ, имало срутване, не може да се mine прѣзъ него — и ние слѣдъ като посѣтихме Патрасъ, трѣбваше да се върнемъ малко на западъ, послѣ на югъ и като заобиколимъ цѣла Гърция, чакъ около най южния край на Европа, носъ Матапанъ, да се отпавимъ за Пирей.

Запознахъ се съ мнозина руси и руманци. Водимъ разбира се, политически разговори. Ето проф. Дръ К., г. З. — фабрикантъ, г. К. директоръ на една банка, г. М. адвокатъ, всички отъ Букурещъ и др.

др. Завързахме приятелство и — трѣбва да го кажа, бѣхъ прѣдметъ на голѣма любовностъ отъ тѣхна страна.

Една вечеръ до късно разискваме румано-българскитѣ отношения.

— Злочастие е и за двата народа, подѣ проф. К. гдѣто събитията ни хвърлиха единъ върху другъ. Ние нѣма какво да диримъ отъ васъ. Добруджа си е ваша, каквото и да сторимъ. За насъ е важно да сме гарантирани че България нѣма да иска да ни отнеме старата Добруджа, да ни откъсне отъ морето. Вашитѣ интереси сж на югъ, нашитѣ на сѣверъ. Дунавътъ е нашата естествена и ненарушима граница, защо ще се нахвърляме единъ върху другъ? И до когато сме така, нито Румания ще може да мръдне, нито вие — защо да си свѣрваме рждѣтъ единъ на другъ, да се обезсилваме, да се изтощаваме? За 4—5.000 к. м. земя и 200—250.000 души население? Струва ли си това? У насъ сж готови на едно основно споразумѣние съ васъ, което би ректифицирало сегашното положение въ Добруджа, като ни се запазятъ нуждитѣ гаранции за владението на стара Добруджа.

Всички други руманци ме увѣряватъ, тоже въ това настрояние на Румания.

— Не гледайте що пише пресата. Желта преса има всѣкадѣ. Истинското обществено мнѣние въ Румания е това, което ви казваме, добави г. З.

— България и Румания сж най-здравитѣ народи на балканитѣ, вмѣсто да се изтощаватъ взаимно, споразумени, тѣ могатъ да играятъ важна роля за своята бѣднина.

Другъ единъ пжтъ проф. К. ми каза:

— Вървѣхъ слѣдъ нашата армия лани. Интересувахъ се отъ учебното дѣло у васъ. Та вие имате училища! Що е у насъ? Азъ останахъ очуденъ отъ това, косто видѣхъ въ вашитѣ села. Нѣма да забравя училището което видѣхъ въ с. Кнежа тѣй хубаво, тѣй добръ наредено и снабдено съ всички необходимости.

— Вашия селянинъ е една здрава глава, не е като у насъ. Бѣхъ съ войската на гара Телишъ, каза Д-ръ Р. и имамъ най-добри впечатления отъ българския селянинъ.

Бѣхме отминали вече Наварино, гдѣто англо-френската флота подѣ началството на Карингтона ерави турската флота въ 1827 г. и обезпечи гръцката независимостъ, когато съарѣхме далече на югъ, че се мѣркатъ три военни кораба. Що правятъ тамъ? Какви сж тѣ? На кждѣ отиватъ?

Двата сж по-наблизо единъ до другъ, а третия — отъ къмъ западъ е повече отдалеченъ. Черни кльба димъ излизатъ изъ куминитѣ имъ, сѣкашъ маневриратъ едни срѣщу други...

Бѣхме на около 18 к. м. отъ тѣхъ когато... чугунни гърла забляваха свѣтли язици. Гръмъ страшенъ се разнесе по морекитѣ простори. И отъ двѣтъ страни — двата парахода отъ източна и третия самъ срѣщу тѣхъ отъ западна, почнаха една усилена канонада. Мигъ слѣдъ мигъ, ту единични, ту по нѣколко изведнѣжъ, гърмежитѣ тѣтнатъ. Едина отъ двата източни параходи се опитва да прави нѣкаква маневра, неуспѣшно. Канонадата трае вече 15, 20 минути, ние сме на 14—15 к. м. — продължаваме въ източна посока... При всѣко падане на грана-

титѣ, избликва маса вода, параходитѣ димятъ, свѣткавици се разнасятъ и гърмѣтъ слѣдва да се носи непрѣстатно... Минаватъ вече 30, 35 мин., ние сме на 10—12 км. отъ мѣстото на сражението, — въ сѣвизт. посока, когато забляваха че двата източни параходи прѣкъснаха стрѣлбата и съ всичка сила се отправиха на юго-изтокъ. Другия ги прѣслѣдва на 10—15 км. послѣ се върна на западъ, направи нѣколко кръга и се отправи къмъ насъ... Ами сега?

Изглеждаше че той бѣ тукъ на постъ и че другитѣ два парахода, искаха да минатъ на сѣверъ — да влезатъ въ Адриатическо море.

Ето той е вече на 2 — 3 км. отъ насъ: дава сигнали. Нашия параходъ намалява хода. Той е вече прѣдъ насъ: „Cicilia“ спира, сигналитѣ слѣдватъ — разговоръ се води. Но кой ти разбира нѣщо отъ тия сигнали?

Питалъ биль — кои сме, отъ гдѣ идемъ, на кждѣ отиваме, има ли военна контрабанда, какви сж пасажеритѣ — въ това врѣме ние се любоввахме, и чухдѣме, и плапѣхме отъ това морско чудовище, което бѣ само на 20-тина метра отъ насъ. Чугунни гърла надничатъ отъ всѣкъдѣ и маса матрови се трупатъ да ни гледатъ. Параходътъ английски, вове се „Глочестеръ“ и когато видѣ сигналниятъ отговоръ че „Cicilia“ е прѣтоваренъ съ руски пасажери, едно громко английско „Hurra“ се разнесе отъ страна на „Глочестеръ“, на което ние още по-громко отговорихме.

Той се отдалечи — не поиска да ни прави прѣгледъ, и дълго още ние го гледахме да прави кръгове връхъ мѣстото на сражението — тамъ си и замръкна той.

Прокуденитѣ отъ него два парахода биле германски „Бреслау“ и „Гьобенъ“. Ами ако сега пѣкъ тѣ ни срѣщатъ? Колко много се безпокоеха руситѣ: а имаше и князе, и офицери, и войници на пжтъ за Русия. Но тѣ изчезнаха безслѣдно: научихме се послѣ въ Цариградъ че сж пристигнали тамъ прѣди насъ. Знае се вече тѣхната участъ. Думаха нѣкои че „Гьобенъ“ билъ ударенъ отъ „Глочестеръ“ и заради това се върнали.

На 25 юлий ние замръкнахме въ пролива между ду носъ Малия и островъ Сериго и осъмнахме прѣдъ Пирей.

Тия пжтни бѣлѣжки станаха вече много дълги — не ще мога да ги продължа все така. Тѣй щото, читателю още малко.

На 27 юлий ние осъмнахме прѣдъ Дарданелитѣ — древния Hellespont. Ще минемъ ли веднага? Още десетъ други параходи чакатъ. Едвамъ къмъ 3 ч. сл. об. разрѣшение дойде — водени отъ единъ пилотъ, малко параходче, нашия гигантъ трѣбваше да го слѣдва, като слѣпецъ, и да се промѣква между подводнитѣ минии, съ които сж обсежани Дарданелитѣ. На всѣки връхъ, на всѣки завой — укрѣпления и чугунни страшилища ни гледатъ. Ето Чанакъ-Кале, ето Галиполи, ето Сиврикая — върхътъ, отъ който нашата войска отблъсна послѣднитѣ усилия на турската армия. И г. Д. чиновникъ въ нашето консулство въ Дурацо, съ когото се запознахъ едва вчера, е биль тукъ на тоя връхъ, взелъ е участие въ това страшно сражение — сражението при Булаиръ, и сега подробно ми разправяше за всичкитѣ перипетии на боя.

Българския войникъ! До гдѣ е стигалъ той, какъ разтнесе една вѣковна империя, какъ като по чудо сложи прѣдъ нозѣтъ на глупави управници най-славни завоювания! Поклонъ на твоята храбростъ, поклонъ на твоето мъжество, поклонъ на твоя духъ несъкрушимъ, български войниче!

Какъ се стѣга сърцето ми отъ мъжа прѣдъ твоитѣ героични усилия, които бѣха тъй безумно хвърлени на вѣтъра!

* *

Отминаваме Шаръ-Кьой, Родосто се обажда само съ своитѣ фенери по пристанището, късно е, ние сме замръкнали въ Мраморното море. На другия денъ 4 ч. с. парахода е прѣдъ Цариградъ — славния и ненагледенъ Цариградъ!

Едвамъ на 7 ч. слигаме — по-рано не се позволява. Бърже по параходнитѣ агенции, на гарата: тренътъ за София спрѣнъ — мобилизация има, параходи вече не отиватъ за Варна — Бургасъ. Ами сега? Да разгледамъ града: ако до 3 ч. сл. об. се разбере

че утрѣ нѣма да има нито тренъ, нито параходъ, ще вамина съ моитѣ румански приятели — тѣ още отъ Бриндизи бѣха поискали специаленъ параходъ за тѣхъ и сега „Дачия“ ги чака тукъ — все ще ме приематъ.

Да описвамъ Цариградъ, Босфора — трудно е, пъкъ и... безъ това, вѣрвамъ, читателю, уморенъ сте. Не мога прочее, да ви кажа нищо, нито за това което видѣхъ отъ този чуденъ градъ, нито за турската, нито за руманската мобилизация, нито за доста други нѣща...

Но искате да знаете какъ стигнахъ дома?

Благодарение на проф. К. — дадохъ ми мѣсто на „Дачия“ и слѣдъ една бурна нощъ прѣкарана по Черно море, осѣмнахъ въ Кюстенджа, отъ тамъ прѣзъ Букурещъ — Русе, ето ме въ София.

Хувава обиколка, нали? — О, да, но не ви я пожелавамъ или поне... направете я, направете я, но пазете се: гледайте да не би да е въ навечерието на една нова общеевропейска война.

Дърводѣлецътъ.

Неодавна като седѣхъ въ кабинета си дойде единъ старъ мой приятелъ да ме види. Той бѣ доста смутенъ поради всеобщото брожение, което напоследъкъ сѣмъ стелува.

Какви врѣмена доживѣхме да видимъ! каза той. Гледай запримѣръ на проблемитѣ въ сферата на политиката, които чакатъ разрѣшение: като че ли нищо установено нѣма. Тѣмъко що бѣхме почнали да сънуваме за иѣкакъвъ си арбитраженъ съдъ, който да разрѣшава международнитѣ спорове, и ето уви, избухна война, каквата историята не помни до сега. Най-основнитѣ проблеми стоятъ на кръстопътъ. Ще излѣзе, че нѣма никакви установени правила по които да се опрѣдѣлятъ границитѣ за свобода или тѣй нареченитѣ човѣшки права. Подобна бъркотия се съглежда и въ социалната сръда. Класитѣ сѣ наежни едни противъ други. Едни организирани капитали сѣ противъ други организирани капитали, трудъ противъ трудъ и всѣкой противъ другия. Никой не мисли вече, че човѣкъ може да се поддържа съ честенъ трудъ. Стачки и бойкоти сѣ на дневенъ редъ. Най-дълбокитѣ и коренни основи сѣ разклатени. Какво ще излѣзе отъ всичко това?

За да го поуспокоя азъ му казахъ тѣй: добръ, какво и да е друго нѣщо, е по желателно, отколкото застою. Бѣше врѣме, когато всичко вървѣше злѣ и никой не искаше да знае. Далече сме ние отъ врѣмето на каменния вѣкъ, когато силата бѣше правото, когато любовта ставаше насилствено посрѣдствомъ соната, когато малцинството живѣше въ закѣци, а мнозинството въ обори, като говедата. Хората най-послѣ сѣ дошли въ съзнание. Атмосферата ще бѣде по-избистрена слѣдъ като бурята прѣмине.

— Да, но какъ да сложимъ отговорността за това универсално неспокойство?

— Ако искашъ единъ откровенъ отговоръ ще трѣбва да каже, че, споредъ мене, първоначалния смутителъ на мирътъ бѣше извѣстниятъ Исусъ отъ Назаретъ, Който живѣ прѣди хилядо и деветстотинъ години. Той дойде на свѣта да прѣобърне нѣщата и то свършен-

но на правата страна. Квасътъ е стоялъ въ тѣстото за дълго врѣме; но хиляди години прѣдъ Неговитѣ очи сѣ като единъ денъ. Онзи който вѣрва ще употреби и търпѣнието си. Съществующето брожение, както ти го наричашъ, значи просто, че квасътъ е започналъ да работи, че процеса на ферментацията е започналъ.

— Но какво ще бѣде резултатъ отъ него?

— Златния вѣкъ: когато всѣкой човѣкъ ще бѣде въ миръ съ своя съседъ и всѣкой ще сѣди подъ лозата и смоковницата си безъ нѣкой да му прѣчи или плаши. Иде врѣмето, когато всички ще живѣятъ, като братя. Сабитѣ ще бѣдатъ излѣпени въ плугове и стрѣлитѣ въ палечници. Тогава Богъ ще слѣзе между човѣцитѣ и ще живѣе помежду тѣхъ и тѣ ще бѣдатъ Негови люде и самъ Богъ ще бѣде тѣхенъ Богъ.

— И кой ще докара всичко това?

— Сѣщия Исусъ отъ Назаретъ; Който турна квасътъ въ тѣстото, Той е изпълнителътъ на врѣмето въ което ние сега живѣемъ. Църквата е Неговия инструментъ за основаване царството Му, която църква съ всичкитѣ свои несвършенства е най-великиятъ живъ организъмъ посрѣдствомъ който, чрѣзъ силата на Неговия Духъ, Той полага основа на едно владичество на истина и правда въ този свѣтъ. Укуражи се, човѣче и възрадвай се!

— Че правдата, щомъ Богъ е Богъ,

Ще слѣдва къмъ успѣхъ;

Съмиѣване невѣрности е,

Отстъпване е грѣхъ.

Моятъ приятелъ си отиде и азъ потънахъ цѣлъ въ размишления. Изведнажъ, стори ми се, като въ видѣние, че бѣхъ прѣселенъ въ малкия градецъ Витлеемъ. Минахъ прѣзъ пазарѣтъ до градската порта, какъто много камили лежеха натоварени съ орианталски продукти.

Азъ се промущнахъ прѣзъ една тѣсна пѣтечка и дойдохъ до единъ дърводѣлски дюкянъ. Като заставахъ на вратата азъ Го видѣхъ до единъ столъ, краката Му заровени въ трѣски и талашъ и инструментитѣ нуждни за занаята Му сложени прѣдъ Него. Той подновяваше единъ

дървенъ плугъ, като сегистъ-тогистъ се спираше да обърсва пота отъ Своего лице.

Азъ не можахъ да се стърпя да се не попитамъ: възможно ли е това да е Христосъ? Може ли да бъде Тойзи единствения възлюбенъ Синъ на Бога, Който още прѣди свѣта да се създаде, Той е живѣлъ въ славата на Отца Си?

Обаче, ако Той трѣбваше да дойде и се яви въ плътъ, като какъвъ трѣбваше да се яви? Безъ всѣко съмнѣние, не като царъ, защото въ такъвъ случай Той щѣше да е далече отъ обикновения животъ на хората. Не и като просякъ или развлеченъ паразитъ, защото въ такъвъ случай Той щѣше да е безъ всѣко влияние и авторитетъ. Какъ тогава освѣтъ, като членъ отъ срѣдната класа, Синъ човѣчески, единъ обикновенъ човѣкъ? И точно тука, казахъ азъ на себе си, е прѣимуществения жгълъ, отъ който Той очакваше да повлияе всички обществени класи и да възвърне свѣтътъ къмъ Бога.

Като работѣше на дърводѣлската маса, дойде единъ земледѣлецъ да си вземе плуга. Той се вгледа внимателно въ сглобения плугъ и попита: здраво ли е сглобенъ?

— Не смѣя да направя другъ, отговори Дърводѣлецътъ.

— Но това нѣма никога да се види. . . . О, колко много занаятчици има, които малко мислятъ за работата си.

— Тогава тѣ сж нечестни. Азъ не служа на правилото, „че то никога нѣма да се види“ но на правилото, честно работи за честна заплата.

— Кога ще е готовъ плугътъ ми? Ти ми обеща за тая вечеръ, но азъ виждамъ, че има още много за довършване?

— На врѣме ще го вземешъ. Всичкиятъ часове на денътъ сж мои за работа. Плугътъ ще бъде свършенъ на врѣме.

Слѣдъ това земледѣлеца си отиде а Дърводѣлецътъ продължи своята работа. Той се натъкна върху факта какво занаята се счита отъ по-умнитъ и по-културнитъ хора на Неговото врѣме като работа за роби: така Ликургъ е писалъ въ своя кодексъ, а Платонъ учеше въ своята академия, обаче това не Го влияеше. И това ме радва, защото азъ знаехъ, че работническата шапка, която Той носи е опрѣдѣлена да бъде короната на честния трудъ на идицитъ вѣкове.

Единъ положителенъ гласъ каза: човѣче, можешъ ли ми поправи това сѣдло?

Човѣкътъ, който сѣдѣше на вратата изглеждаше да е богатъ и по говора, свикналъ да заповѣдва.

— Доброутро Иване, отговори Дърводѣлецътъ. Азъ мога да го поправа слѣдъ като свърша този плугъ.

Какъ тъй! Не може ли този плугъ да почака?

— Не, азъ съмъ обѣщалъ да го свърша тази вечеръ.

— Но азъ бързамъ и ще Ти платя скъпо. Изглежда, че Ти имашъ една много чувствителна свѣсть. Той изкара една златна монета, като каза: може би това ще Ти стигне.

— Покажи ми образътъ на монетата! Казвашъ, че ти е твоя, Иване? Съ какво право?

— Азъ съмъ я спечелилъ съ честенъ трудъ. Ти си видѣлъ моитъ камили на пазаря, натоварени съ персийски платове. Богатството, което съмъ придобилъ, е мое, и мога да го употребя, както желая.

Не, не както ти искашъ. Ти можешъ да го заробишъ и то да се развали. Ти можешъ да го разпилѣешъ въ невъздържно живѣние, но знай, че то единъ

денъ ще те измъчи и умори. Или ти можешъ да го отрѣдишъ, като единъ важенъ кредитъ за Господа, Който Ти е далъ способността да го спечелишъ. Той е казалъ: „Дръжъ това което имашъ догдѣ дойда.“ Да печели човѣкъ пари е законно занятие и щастливъ е онзи, който притежава този гений въ себе си, като не изгубва изъ прѣдъ видъ, че той е отговоренъ прѣдъ Бога, като Неговъ настойникъ.

— Азъ не се нуждаю отъ проповѣди за Бога, казаваша надменно, паритъ сж мои и това е достатъчно.

— Не е тъй, Иване. Мисли за сѣтнината. Да прѣдположимъ, че тази нощъ ще ти се вземе душата; кому ще бждатъ тѣзи нѣща, които сега притежавашъ? Смъртъта отнема правото да владѣешъ имотъ. Самото злато нѣма цѣна, освѣтъ това което ти можешъ да направишъ съ него. Не е ли добръ да направишъ приятели на небото чрѣзъ доброто употрѣбление на твоето богатство, така че когато фалирашъ тѣ да могатъ да те приематъ въ вѣчнитъ обиталища?

Тогава съ още по-големо усърдие той продължи.

— Азъ имамъ още нѣщо да ти кажа, приятелю; оплакванията на твоитъ слуги достигна до ушитъ ми. Тѣ казватъ, че не си имъ плащаль, злѣ си ги хравѣлъ и че за най-малкитъ оскорбления ти си ги биель. А, Иване, справедливия Богъ ще отвърне за стореното имъ зло. Той не е почитателъ на личности. Твоето богатство не може да бжде гаранция за твоята надменна гордостъ. Работникътъ е достоенъ за своята заплата. О, приятелю, колко мъчно ще влѣзатъ въ царството Божие онѣзи, които се надѣятъ на богатството си!

Естествено, че слѣдъ тѣзи думи богатата си отиде разсърденъ. Азъ се очудихъ на смѣлостта на Дърводѣлеца. Но току що бѣхъ почналъ да мисля върху това ето, че другъ влѣзе, който изглеждаше да е тоже дърводѣлецъ.

Излъже че, дърводѣлцитъ отъ Назаретъ, както и онѣзи отъ околнитъ градове бѣха организирани въ едно дружество да си помагатъ задружно и зачитаватъ отъ всѣко насилие упражнено надъ тѣхнитъ индустриални права. Това се разбра отъ думитъ, съ които Дърводѣлеца го посрѣщна, като каза: „Писано е въ книгата: по добръ сж двама, нежели единъ, защото ако паднатъ единия ще дигне другия.“ Но прѣди Азъ да влѣза въ кооперация съ васъ желалъ бихъ да зная слѣднитъ три нѣща: Първо прѣдполага ли се, че азъ ще трѣбва да се откажа отъ моята лична свобода? Ако ние бждемъ управлявани отъ глупави или неспособни водители въ такъвъ случай, азъ като почтенъ гражданинъ, не мога се присѣдини съ васъ. Второ, ще има ли да се прибягне до насилие, за да се турятъ въ дѣйствиа нашитъ права? Не важи дали то е борба на честния капиталъ, или умраза противъ онѣзи, които ще ни управляватъ, тогава, Азъ, който вѣрвамъ въ правото и безпристрастно приложение, както на божественитъ, така и на човѣческиятъ закони, не мога да се присѣдиня съ васъ. Трето, ще има ли нѣкое стѣклоновение съ работата на онѣзи, които отказватъ да се присѣдинятъ? Ще се очаква ли отъ насъ силовъ да караме хората да се сдружатъ съ насъ, като по този начинъ отречемъ правото на самостоятелно работение? Ако е така, то вашата тактика на работа е пагубна, защото най-очевидно е че ти ще постави нашия занаятъ въ крива насока и ще ни лиши отъ симпатитъ на здравомислещитъ хора; въ който случай Азъ не бихъ се присѣдинилъ съ васъ.

Работническият представител очевидно бѣ да е оборевъ въ своитѣ аргументи, щото едва знаеше какво да отговори. „Нѣма съмнѣние,“ промърмори той, „че ще има нѣкои които ще прѣдпочетатъ да работятъ на самостоятелна почва; за което нѣщо разбира се ние трѣбва да имъ подровимъ основата, или да ги приковемъ на стената. Но рано или късно тѣ ще дойдатъ въ съзнание и ще се присѣдинятъ съ насъ.“

— Но, каза Дърводѣлецътъ, този видъ „съзнание“ дѣла прѣкумѣрна сила и не отговаря за менъ. Тѣзи хора, подобно насъ, иматъ свои подчинени. Тѣхното право надъ труда е неотчуждимо. Кои сме ние, та да имъ отнимаме това право? Има едно златно правило, което казва: „прави на другитѣ това, което искашъ тѣ да правятъ на тебъ.“ Да помагаме, а не да прѣчимъ, да носимъ товарътъ на по слабитѣ, да живѣемъ и да оставимъ и други да живѣятъ, да страдаме несправедливо, отколкото да причинимъ поврѣда.

— Но въ всѣки случай, възрази посѣтителя, ние ще трѣбва да се защитимъ.

— Не, по належаще и по необходимо е да гледате за другитѣ. Да служимъ на себе си това не е най-висшата и най-добрата служба. Онзи е истински Божий слуга, който посрѣдствомъ себеотрицание най-вѣрно служи на своитѣ съчеловѣци. Нека въ името и интереса на труда да дѣйствуваме справедливо, не само съ нашитѣ господари, които сѣ за капитала, но и съ нашитѣ работници въ тѣхната жестока борба съ гладътъ. И тѣй като синове на патриарха Якова нека вземемъ подъ внимание неговото увѣщание, „живѣйте като брата.“

Въ това врѣме главниятъ равнинъ на селцето влѣзе въ работилницата, облеченъ съ хубава гладка мантия. Възползванъ отъ случая прѣдметния работникъ си излѣзе.

— Дойдохъ, каза равнинътъ, да Те смърямъ за рѣчта, която си държалъ на послѣдната паша служба. Управителитѣ на синагогата сѣ били оскандалени отъ остротата на Твоето слово, като си ги обявилъ за лицемери и слѣпи водители на слѣпи. Какво има да кажешъ Ти за това?

— Азъ не мога да отреча нищо отъ онова което съмъ казалъ. Еврейската религия, както я вие прѣдставяте, не е нищо друго освѣнъ една суха форма. Хората искатъ отъ насъ хлѣбъ, а вие имъ давате камъкъ. Новомѣсечия и постановени пости! Метани и суетни курбани! Дълги молитви и десѣтъкъ дори отъ градинската трѣва! Чуй що казва пророкъ Исая: „Кой е по-искалъ отъ рѣцѣтъ ви това? Измийте се, очистете се, прѣстанете да правите зло, научете се да струвате добро. Изискайте правосѣдие, сторете право на насилваниитѣ; сѣдѣте сирачето, защитете правото на вдовицата. Ако искате и слушате, ще ядете благото на земята; ако ли не щете и отстъпите, ще бъдете поядени отъ ножъ; защото устата Господни говориха. Ти и твоитѣ колеги сте слѣпи, за това не виждате заплашителния ножъ и глухи, за да чуете прѣдупрѣждението. Хората сѣ като стадо безъ пастиръ; защото тѣзи отъ които се очаква да задоволятъ духовнитѣ нужди и копнежи само парадиратъ съ своитѣ църковни одежди и филактери прѣдъ олтаритѣ на единъ разгневенъ Богъ. Вие проповѣдвате една религия, която е безсилна да разрѣши великитѣ проблеми на врѣмето. Дайте на хората истината; Божиата истина да облѣкчи товаритѣ имъ и да уталожи скърбитѣ. Спрете да имъ давате пѣсни и молебени, които нѣматъ никакво значение, за да бѣдатъ замѣстени съ животъ, характеръ и полѣзность.“

— Кой си Ти, възрази равнинътъ, тѣй да хулишъ Божиитѣ помазаници? Забравилъ ли си своето призвание, като единъ отъ Неговитѣ избрани люде?

— Ти ме наричашъ „единъ отъ избранитѣ люде.“ Избрани за какво? Да поддържаме надеждата за дохождането на Месия! Какъ сте помрачили вие тази славна надежда на Израйля! Ако Христосъ дойдеше ще ли Го приемете? Но часътъ е вече ударилъ. Царството Божие наближи. А вие сте тѣй заслѣпени, щото когато Месия се яви, вие, не ще съмнѣние, ще скриете лицето си отъ Него.

— Не е вѣрно това, каза равнинътъ. Ние очакваме за Синътъ Давидъ, Който като дойде, ще въздигне падналата слава на нашата нация. И когато се яви въ славата си ще го придружимъ до Месийския тронъ и тогава всѣко колѣно ще Му се поклонни.

— О безумни и късни на сърдце да вѣрвате все що е казано въ пророцитѣ! Кой повѣрва на извѣстието ни и мишцата Господня кому се откри? Защото, възлѣзе прѣдъ Него, като отрасълъ и както коренъ отъ суха земя. Нѣмаше видъ, ни великолѣпие, та да Го видимъ; нито благообразие, та да Го желяемъ... Человѣкъ на скърби и навикналъ на болестъ. Той ще бѣде прѣзрѣнъ и вие — свещеници и народъ — не ще го оцѣните.

Разярения равнинъ не искаше да слуша повече. И когато си отиде, азъ чухъ Дърводѣлецътъ да казва на Себе Си съ дълбока въздишка: „О, Израйля, какъ мога да те изоставя!“

Подиръ това една жена влѣзна, съ миловидно лице, по което се заблѣзваша отпечати на много грижи. Изведнажъ азъ я познахъ по нейния нѣженъ гласъ.

— Сине мой, Ти си всѣкога занятъ.

— Да, мамо, и защо не? Отецъ Ми работи, слѣдователно и Азъ трѣбва да работя. Азъ съмъ билъ въ общение съ Него и знаа, че часътъ е дошелъ. Ти си съхранявала въ твоео любяще сърдце тайната на Моятъ мисия. Утрѣ Азъ ще почна Моята служба и проповѣдванието на царството. Ти много добръ знаешъ краятъ. Копито има остъръ край; но държай! Азъ ще видя плодоветѣ на Моята работа и ще бѣде доволенъ. Вратитѣ на небето ще бѣдатъ задръстени отъ грѣшници, спасени чрѣзъ Моятѣ болки; и ти, вѣрна майко всѣкога ще имашъ мѣсто въ сърдцето на твоя Божественъ синъ.

Тя говорѣше съ Него така интимно, както никоя друга душа на земята не е могла да говори и тогава си отиде въ скромния домъ.

Азъ видѣхъ какъ Той остави настрана своитѣ работнически дрехи. Земледѣлецътъ дойде, взѣ плугътъ си и си отиде. Дърводѣлецътъ поогледа се насамъ-натамъ въ дюкня, като че искаше да каже — добра работа и достойна за человекъ и тогава прибави: но Азъ имамъ кръщение да се кръсти и душата ми е въ утѣшение, докато всичко това бѣде осъществено. И Той отвори вратата и излѣзна.

Цѣль свѣтъ знае какъ Той избра за свои другари работници, като себе си и водѣше ги по селата, като проповѣдваше царството и вършеше чудеса. Цѣль свѣтъ знае тоже, какъ Той завърши трагично на кръста; Но, уви! цѣлия свѣтъ не е чулъ още за великото спасение, което бѣше завършено чрѣзъ Него. О, чудесний Бого-человѣче отъ Назаретъ, какъ Ти си облечилъ товаритѣ на хората, като си показалъ симпатия къмъ обикновенитѣ работници. Какъ непоколебимъ Ти се докосна, какъ чудесно разрѣши социалнитѣ проблеми на всички-тѣ врѣмена.

О, силний, мъдрий Сине Божий, никога човекът не е говорил и вършилъ, като Тебе. По край Твоята пжтека сияе свѣтлина, която никога прѣди Тебѣ не е свѣтлина на земята.

О, Спасителъ на свѣтътъ! Подъ Твоятъ кръстъ навеждаме се смирено, защото любовта, която, когато ние бѣхме мъртви въ зло, дългове и грѣхъ, не ни забрави! Чрѣвъ Твоята смъртъ ние живѣемъ; чрѣвъ

Твоего свято посрѣдничество ние сме пазени моментъ подиръ моментъ отъ злото, което е въ свѣтътъ; и чрѣвъ Твоята върховна благодатъ нашата безсмъртностъ се освѣтли!

И азъ чухъ гласъ на едно голѣмо множество, ксето никой човекът не може да изброн, казвайки: „Ти си достоенъ да приемешъ хвала и честь, и слава, и сила во вѣки вѣковъ, Аминъ.“

Прѣвела А. П. М.

Толстоевото видѣние ¹⁾ за 1913, 1915 и 1925 год.

(Слѣдущето забѣлжително пророческо видѣние бѣше публикувано лани отъ графиня Настасия Толстой въ едно Американско списание. То има особно значение за настоящата криза на човѣчеството. Толстоевѣтъ пророчески видѣния никога не сѣ билъ по-оправдателни, колкото е това).

— Азъ не мога да го нарека сънъ, защото много пжти съмъ го виждалъ когато съмъ сѣдялъ на моето писалище. При други случаи то ми се явяваше на разсѣмване прѣди опрѣдѣленія частъ за закуска. Въпросъ: Това видѣние ли е? Нѣщо подобно, но много ясно. Толкова ясно, щото азъ бихъ могълъ да нарисувамъ една опрѣдѣлена, точна картина на всичко що се случи.

— Това е едно откровение на събития отъ универсаленъ характеръ, които трѣбва скоро да станатъ. Тѣхнитѣ духовни скици сѣ сега прѣдъ очитѣ ми.

— Азъ виждамъ да плува върху повърхността на морето на човѣческата сѣдба, гигантскиятъ силуетъ на една необлечена жена. Тя е — съ нейната красота, нейната поза, нейнага уемивка, и нейнитѣ скжпоцѣнни камъни — втора Венера. Народитѣ се стремятъ лудо подиръ нея, и всѣкой отъ тѣхъ е ревностенъ да привлече особата ѝ. Но тя, като една вѣчна разпуснатата жена, кокетничка съ всички тѣхъ. Въ нейнитѣ украсени коси съ диаманти и рубини е гравирано името ѝ „Търговия“. И, изкусителна и прѣлѣстителна каквато тя изглежда, голѣмо разорение и агония слѣдва въ нейната дия. Нейното дишане, което избликва въ гнусни сѣлки, нейния металически гласъ като този на златото, и лакомия ѝ погледъ сѣ отровни за нациитѣ които падатъ жертва на нейнитѣ прѣлести.

— И ето, тя има три исполненски оржжия, съ три факела на универсална развала въ своитѣ ржцѣ. Първиятъ факелъ прѣдставлява планътъ на войната, който красивата разпуснатата жена разнася отъ градъ на градъ и отъ държава въ държава. Патриотизма отговаря съ свѣтквиченъ пламъкъ, но краятъ е ревътъ на пушки и топове.

— Вториятъ факелъ носи пламъкътъ на тѣсногрѣдното и лицемѣрното. Той запалва ламбитѣ само въ храмове и върху олтаритѣ на свещени институти. Той разнася сѣмето на суевѣрното и фанатизма. Той запалва умовитѣ които сѣ още въ люлки и слѣдва ги до гроба.

— Третиятъ факелъ е този на законътъ, който запалва основитѣ на всички неавторитетни традиции, като извърво извършва своята фатална работа въ фамилията, тогава замита свѣтътъ на литературата, изкуството и държавничеството.

— Голѣмиятъ пожаръ, ще почне около 1912 год. подпаленъ отъ факелътъ на първото оржжие въ държавитѣ на югоизточна Европа. Той ще се развие въ едно разрушително зло въ 1913 г. Въ тази година азъ виждамъ цѣла Европа въ пламъци и потопена въ кръвъ. Азъ дочувамъ воплътъ, идящъ отъ голѣми полесражения. Но около 1915 г. една странна фигура отъ Сѣверъ — единъ новъ Наполеонъ — излиза на сцената на кръвната драма. Той е човекътъ съ малко военное образование, единъ писателъ или журналистъ, но въ неговитѣ ржцѣ по-голѣмата частъ отъ Европа ще остане до 1925 год. Въ краятъ на това голѣмо зло ще настѣпни една нова политическа ера за стариятъ свѣтъ. Не ще остане никоя империя и царство, но свѣтътъ ще образува една федерация на Съединенитѣ Народи. Отъ всичкитѣ народности ще останатъ само четири гиганти — англо-саксонцитѣ, латинцитѣ, славянитѣ и монголцитѣ.

— Подиръ 1925 година азъ виждамъ едно промѣнение въ религиозно отношение. Вториятъ факелъ на разпуснатата жена ще докара падането на Църквата. Етическата идея почти изчезва. Човѣчеството остава безъ морално чувство. Но, тъкмо тогава единъ великъ реформаторъ се явява. Той ще очисти свѣтътъ отъ останкитѣ на еднобожието и ще положи основния камъкъ на храмътъ на пантеизма. Богъ, душа, духъ и без-

¹⁾ Въ в. „Утро“ брой 1296 е помѣстено това видѣние, обаче много съкратено. Читателътъ ще забѣлжи, че въ нашия прѣводъ има нѣща, които въ „Утро“ не се намиратъ. Вѣл. Редак.

смъртие ще бъдат разтопени въ една нова пещъ, и азъ виждамъ миролюбивото начало на една нова езическа ера. Человѣкътъ опрѣдѣленъ за тази мисия е монголо-славянинътъ. Той сега е на земята — человекъ на активна дѣйностъ. Той самъ не съзнава сега мисията повѣрена нему отъ една по-вѣрховна сила.

— И ето пламъкътъ на третиятъ факелъ, който е почналъ вече да разрушава нашитѣ сѣмейни отношения, нашитѣ образци на изкуство и моралъ. Отношението между мъжа и жената се приема като едно прозавческо сдружаване на половетѣ. Изкуството наистина се е изродило. Политическитѣ и религиозни търкания сж разклатили духовнитѣ основи на всички нации. Само малки мѣста тукъ-тамъ сж останали незасѣгнати отъ тѣзи три разрушителни пламъци. Антинационалнитѣ войни въ Европа, класовата война въ Америка, и расовитѣ войни въ Азия сж одушили прогреса за половина столѣтие. Но, тогава, въ срѣдата на това столѣтие азъ виждамъ единъ реформаторъ на изкуството и литературата да излезе на сцената отъ редоветѣ на латин-

цитѣ и очиства свѣтътъ на отегчително пусто-словие. Това е символистическа свѣтлина, която ще надмине блѣсъкътъ на факелътъ на „Търговията.“ Въмѣсто днешното многоженство и едноженство ще настѣпни тѣй нареченото поетогамия — едно отношение между половетѣ основано върху поетическо схващане на живота.

— И азъ виждамъ народитѣ да ставатъ помѣдри и да съзнаватъ, че прѣлѣстителната жена на тѣхната участъ е, подиръ всичко, нищо, освѣнъ една илюзия. Ще дойде врѣме, когато свѣтътъ не ще има нужда отъ армии, лицемѣрна религия и изразждающе изкуство. Живота е еволюция и еволюция е развитие отъ по-проститѣ къмъ по-сложнитѣ форми на умътъ и тѣлото. Азъ виждамъ прѣминаването на тази свѣтловна драма въ нейната днешна форма, виждамъ я да изчезва, както сутришната мъгла. Едно подвижане на Търговската ржка и една нова история започва.

Прѣводъ отъ

сп. „The Christian Commonwealth.“

Библията като факторъ въ цивилизацията.

Въ началото на християнската ера, Римската империя обгръщаше всички цивилизованъ свѣтъ. Нейнитѣ сѣверни граници бѣха рѣкитѣ, Рейнътъ и Дунавътъ; источнитѣ — Тигърътъ и Ефратътъ; южнитѣ — Арабийската и Сахарски пустини; западитѣ - Атлантически океанъ, включително британскитѣ острови.

Христосъ се роди въ тази обширна Римска империя прѣвъ царуването на Августъ Цезарь, разпаха Го прѣвъ царуването на Тиберий. До като бѣше живъ въ колко извѣстни рибари и обикновени человекѣ се идентифицираха съ новата религия която Той проповѣдваше, и около сто години подиръ Неговото разпятие, християнството се разнесе по всичкитѣ провинции на Империята и въ срѣдъ огнени гонения въ едно кжсо врѣме числото на Неговитѣ послѣдователи броеше съ хиляди. Професоръ Филкъ не е далечъ отъ истината като казва, че когато Исусъ изказа заповѣдта на планината Оливъ: „Идете по всички свѣтъ и проповѣдвайте Евангелието,“ тази плавина стана остѣта около която историята на свѣта се е въртѣла отъ тогава до сега.

Отъ врѣмето на Марий до послѣдното прѣкатурване на западната Римска империя, къмъ края на петото столѣтие, варваризма който цареше задъ рѣкитѣ Рейнътъ и Дунавътъ заставенъ отъ духътъ на нетърпѣливостъ, който е тѣй характеристична въ всички германци, на нѣколко пѣти се опита да прѣгази тѣзи рѣки и да се намѣсти въ богато плодороднитѣ земи на империята. За цѣли петстотинъ години тѣзи варвари бѣха задържани на мѣстото си отъ римскитѣ легиони, но най-послѣ тѣзи легиони трѣбваше да се отдръпнатъ отъ границата и отидатъ на помощъ за потушаването на революцията която бѣше избухнала въ самата столица. И

послѣднитѣ римски орди бѣха оттеглени отъ Велико-Британия въ годината 407. Саксонцитѣ изведнажъ навлѣзоха и въ едно кжсо врѣме станаха господари на источнитѣ и южни брѣгове. Съ позволения на тогавашния римски императоръ готитѣ прѣминаха Дунавътъ въ 376 год. и окопираха запустялата Тракия. Отъ това врѣме почнаха катастрофи подиръ катастрофи да се низжатъ. Империята бѣше опустошена отъ Готи, Вандали, Бургунди, Ломбарди и много други плѣмена. Готитѣ обсади и прѣвзеха Римъ въ 410 година. Въ 455 год. Римъ бѣше изново прѣизетъ, но този пѣтъ отъ Вандалитѣ. Най-послѣ, въ 476 год. Западната Римска империя се заличи като независима политическа организация.

Тѣзи варвари, които завладѣха Римската империя прѣвъ петото столѣтие станаха приемници и агитатори на християнството. Обаче, тѣ бѣха християни безъ Библия — защото Библията по това врѣме бѣше писана на латински езикъ, непознатъ на тѣзи германски плѣмци. Това положение се задържа въ Англия и западна Европа повече отъ хилядо години. Въ Англия, въ началото на шестнадесето столѣтие, църквата имаше Библия, но хората нѣмаха защото само ученикѣ можеха да четатъ латинския прѣводъ. Но въ 1525 год. Тинделъ прѣведе Новия завѣтъ отъ грѣцкия оригиналъ на английски и между годинитѣ 1525 и 1611 нѣколко прѣвода се направиха на този езикъ.

Около сжщото това врѣме, живѣеше единъ младежъ въ континента приготвенъ за легална професия, но той е изненадѣлъ баща си като още въ своитѣ ранни години е влѣзналъ въ единъ мѣнастирь. По-късно, той става професоръ въ единъ отъ първитѣ университети въ Германия, и въ 1517 год. този младежъ, Мартинъ Лу-

теръ, прикова своитѣ деведесетъ и петъ тези на вратата на старата църква въ Унтенбергъ и покани ученикѣ хора да дойдатъ и да ги четатъ. Това, което ставаше въ Велико-Британия, същото ставаше и въ Германия. Библията се прѣведе на езика на обикновенитѣ хора. Въ 1522, Лутеръ прѣведе Новий Завѣтъ на германски езикъ и тогава германцитѣ за пръвъ пѣтъ прѣзъ своето съществуване можеха да четатъ Библията на своя майчинъ езикъ. Въ Франция, въ 1523 год. единъ французинъ на име Jacques Lefèvre d'Étaples прѣведе Новий Завѣтъ на френски езикъ и французитѣ можеха да четатъ Библията на своя отечественъ езикъ. Прѣзъ тѣзи години прѣводи бѣха направени въ всички други страни на западна Европа, така че, всички хора отъ различнитѣ класи можеха да четатъ Библията.

Когато чловѣцитѣ почнаха да четатъ Библията на своя роденъ езикъ, тѣ откриха изведнажъ, че Библията учи религиозна свобода; подиръ откриването на тази истина, тѣ извършиха най естественото нѣщо въ всичкия свѣтъ: поискаха религиозна свобода. Коронованитѣ глави на Европа отказаха да чѣятъ този искъ, и това докара Тридесетъ годишната война, която се завърши съ Вестфалийски договоръ въ 1648 год., и отъ това врѣме чловѣцитѣ практически постигнаха цѣльта си.

Е, добръ. Отъ кждѣ тѣ взеха идеята за религиоз-

на свобода? Явно е, че взеха отъ Библията. Тѣ мислѣха много малко за религиозна свобода до като великитѣ истини на Библията не бѣха имъ се открили на тѣхния собственъ езикъ; и когато тѣ видѣха че тѣхната Библия учи тази доктрина, тѣ поискаха нейното реализиране, бориха се за нея и спечелиха. Не току тѣй случайно, протестанската реформация прѣдшествова политическата революция. Не току тѣй случайно всички войни отъ 1648 год. сж били по-вече политически отколкото религиозни. Сжщата Библия която учи чловѣцитѣ че сж надарени съ религиозна свобода, тоже, учи, че трѣбва да сж и политически свободни. Чловѣцитѣ сж се борили за своята политическа свобода, като тѣхно право дадено имъ отъ Бога и по врѣмето на Берлинския договоръ, въ 1878 год. въ континентална Европа, тѣ практически извоюваха своята политическа свобода. Тѣхнитѣ идеи за религиозна както и за политическа свобода бѣха извлечени главно отъ Библията, която можеха да четатъ на свой езикъ.

Книга, която може да направи толкозъ много за цивилизацията на свѣта е книга която може да се изучава съ голѣма облага въ коя да е област на коя дз е държавна. Азъ апелирамъ за най-усърдно систематическо изучаване на Библията — изучаване не само на една нейна частъ, а отъ начало до край като едно цѣло.

Скромна мисль.

Отъ Шарль Вагнеръ

(Продължение отъ брой 8)

Не бихъ желалъ да обезкуража никого отъ високи умозрѣния, нито да разубежда нѣкого... да се впусна въ проблемитѣ на неизвѣстното, въ обширнитѣ пропъсти на философията и науката. Но трѣбва човѣкъ да са връща отъ тия далечни пѣтешествия къмъ мѣстото гдѣто сме, па дори и на мѣстото гдѣто ние се въртимъ безъ видимъ резултатъ. Има случаи въ живота и обществени усложнения въ които учения, мислителъ и простака не виждатъ ясно единъ отъ другъ. Въ сегашно врѣме ние често изпадаме въ подобни положения и азъ гарантирамъ на тоя, който би желалъ да слѣдва нашата метода, че той наскоро ще познае че въ нея има добро.

* *

Понеже въ всечко това азъ вървѣхъ близо до религиозната почва, макаръ и твърдѣ изобщо, може би нѣкой ще ме попита да кажа съ нѣколко прости думи, коя е най добрата религия, и азъ ще побързамъ да се изкажа върху това. Но може би не ще трѣбва да поставимъ въпроса както правятъ обикновено, като питатъ, коя е най добрата религия. Религиитѣ иматъ, несъмнѣно, нѣкой ясно опрѣдѣлени черти и качество и недостатъци присѣщи тѣмъ. Разбира се човѣкъ може да ги сравнява по между имъ, но при това сравнение всекога се бъркатъ волни и не волни нѣща. По добръ е да се постави въпроса друго яче и да попитаме: Добра ли е моята религия и по какво мога да позная че тя е добра? Ето отговора на тоя въпросъ: твоята религия е добра ако тя е жива и дѣйствующа; ако ти храни въ тебе чув-

ството за безкрайната цѣль на съществуването, упованиято, надѣждата и добротата; ако тя се сдружава съ благородното у тебе противъ лошото и ти отваря очитѣ да видишъ необходимостта да станешъ новъ човѣкъ; ако ти дава да разберешъ че скръбта е избавителка; ако тя увеличава у тебе почетѣта къмъ съвѣстѣта на другитѣ; ако тя те кара по лесно да прощаваши; ако те прави въ щастieto по малко гордѣливъ; ако ти прави длъжността по мила, далечината по ясна, ако това е тѣй, религията ти е добра, не важни какво е наименованието ѝ. Колкото недоразвита да е тя, ако тя изпълнява това напѣлно, тя произтича отъ истинския източникъ, тя те свързва съ чловѣцитѣ и Бога.

Но служи ли ти тя за да се мислишъ по-добъръ отъ другитѣ, да се прѣпирашъ по текстове, да се мръщипшъ, да господарувашъ върху съвѣстѣта на другитѣ или да заробвашъ и приспивашъ своята, да извършвашъ богослужение по мода и интересъ, или да правишъ добро съ смѣтка за тоя и она свѣтъ, о, тогава, — ако щешъ се моли и на Буда, и на Моисей, и на Мохамеда, па и на Исуса, религията ти не чини нищо, тя те отдѣля отъ чловѣцитѣ и отъ Бога.

Може би азъ нѣмамъ право да говоря тѣй, но други го сториха прѣди мене, други, които сж по голѣми отъ мене, особно Тоя Който разказа на книжника-маисторъ на въпроси, притчата за добрия Самарянинъ. Азъ се зачитвамъ азъ Неговия авторитетъ.

Прѣв. Ст. Бочевъ.

Отъ какво религиозно съживление се нуждаемъ.

Ний сме вече въ мѣсецъ Септември — Лѣтнитѣ горещини минаха. Днитѣ на почивка, разходки, излѣти и прозявания отлѣтеха. На ново настѣпна работно врѣме. Събранитѣ сили и енергия прѣзъ ваканционитѣ дни ще трѣбва да се извозуватъ и употребятъ право и разумно. Сега е врѣмето да се почне усилена духовна работа. Сега е врѣмето да се държатъ съживителни събрания. Не губете дни! Изведиждъ направете планътъ си (ако не сте го сторили до сега) устройте редовни вечерни молитвени събрания; нека проповѣдникътъ държатъ специални проповѣди за духовно събуждане и самъ Духътъ ще ви покаже какъ по нататъкъ да продължавате работата.

Прѣзъ това врѣме, ний ще даваме чрѣзъ „Хр. Свѣтъ“ на нашитѣ читатели и приятели, материалъ специално приготвенъ за Съживителни събрания. Ще покажемъ начинитѣ и методитѣ. Ще дадемъ примѣри за подобни събрания. Въ идния брой ще помѣстимъ описание за духовното съживление, което е почнато въ София. И дано, всичко това изтѣргне вашия интересъ, и събуди вашия духъ за една истинска християнска дѣйностъ всрѣдъ народа ни.

Религиозното съживление отъ което ний се нуждаемъ е и трѣбва да е съживяване, или оживотворяване споредъ Божие слово; не споредъ нѣкой човѣчески магнетизмъ или ексцентричностъ. Единъ талантливъ проповѣдникъ може да раздвижи цѣлото общество, чрѣзъ остри и особни слова може да привлече голѣма публика и да събуди извѣстенъ интересъ; но такъво едно събуждане може да е споредъ проповѣдника, а не споредъ словото Божие. Това, отъ което ние се нуждаемъ е едно порастване, засилване на духовния ни животъ споредъ и въ духътъ на Библейското учение. Съживление значи проявяване по-вече животъ. Давидъ имаше животъ; и това, което той искаше, бѣше животъ по-изобиленъ. Ний любимъ Бога и човѣцитѣ; и това отъ което се нуждамъ е по-вече любовъ къмъ Бога и човѣцитѣ. Не отдавна единъ мисионеръ въ Китай, на име Кросетъ се помина. Между китайцитѣ той бѣше познатъ съ името „Християнски Вуда“ — това е най-високата титла за почетъ, която единъ будистъ може да даде. Този мисионеръ бѣше крайно бѣденъ човѣкъ. И той е прѣкаралъ днитѣ и нощитѣ между болни, бѣдни и страдающи. Мнозина отъ тѣхъ е довелъ при Христа. Прѣзъ цѣлия си животъ мислѣше за другитѣ, а не за себе си. Той обичаше харата не поради нѣкакви национални връзки, но защото тѣ сж човѣци съ безсмъртни души, скѣпи прѣдъ лицето на Бога. Ето, такава любовъ намъ е нужна, да притежаваме изобилно — любовъ която ще увеличи нашата усърдностъ, любовъ, която ще ни прави да се чувствуваме длѣжни за спасението на човѣцитѣ.

2. Ние се нуждаемъ отъ едно съживление на вѣрата, каквото се прояви на педесетницата за да убѣди и обърне три хиляди души въ единъ день. Вѣра, не въ единъ процесъ на образovanje чрѣзъ който ний учимъ дѣцата, но вѣра въ Всемогѣщия Богъ, Който може да съживи една мъртва душа моментално; вѣра въ морална и духовна революция, вмѣсто еволюция.

3. Ний се нуждаемъ отъ едно съживление на убежденията ни. Хлабавостта е притежание на въздуха, и ний знаемъ кой е князътъ на силата въ въздуха. Прѣодолява днесъ една особна любовъ, шодростъ и милостъ, които вѣматъ нищо общо съ истината. Ний се нуждаемъ отъ мъже и жени които вѣрватъ въ нѣщо опрѣдѣлено, положително, и сж готови да живѣятъ и да умратъ за своята вѣра. Има ли всрѣдъ насъ днесъ единъ Джонъ Наксъ, който имаше моралния куражъ да се изправи прѣдъ Кралица Марин и ѝ каза, че тя е идолопоклонка? Има ли всрѣдъ нашето общество жена като Анна Аслю, която за своята вѣра бѣ готова да бѣде хвърлена отъ една висока кула и стана на пѣрчета всрѣдъ камѣнитѣ?

О, колко е малка нашата вѣра! колко е слабо нашето убѣждение. Не прилича ли нашата религия на една точка отъ востѣкъ, която взима разни форми споредъ нѣщата и условията които ни заобикалятъ? Да, ний се нуждаемъ отъ едно съживление на религията, да стане тя солидна и неподвижна — религия, която ще устои на злото и искушенията.

4. Нуждаемъ се тоже отъ едно съживление на съзнанието ни, свѣдѣствата ни, за да имаме религия не на чувствата само, която оживява само подъ топлината на пѣсни и проповѣди въ недѣля — не такъва религия, а една религия която постоянно расте и подхранва почвата и атмосферата на повседневния животъ. Частни търговци, истинни работници, вѣрни проповѣдници, добри граждани, набожни майки, жени и съпрузи, послушни чада — ето нуждата която най-много се чувства днесъ.

Нуждаемъ се отъ съживление, което ще събуди свѣдѣствата за да бѣде вѣжна и чувствителна, за да ни кара да вършимъ това което е право. Бакалина, който се върналъ отъ църква и строшилъ своитѣ вѣзни защото знаелъ че тѣ сж фалшиви, е получилъ по-вече благословение отъ проповѣдта, отколкото ако бѣше се върналъ въ къщи, да плѣсне съ рѣцѣ и да извика „алилуя“, безъ да мисли за своята нечестностъ. Такъво съживление, е истинско съживление, то трае, струва си има смисълъ и отъ такъво ние се нуждаемъ. Такъво съживление не ще прилича на хубавото спѣшно цвѣте въ Сибирия, което се показва надъ снѣга, и подиръ нѣколко часа загинава, кога духне студения вѣтръ. Цвѣтето на вѣра и радостъ, което цѣфнува заранѣта и вечерѣта го нѣма не е отъ родѣтъ на Сароновото цвѣте или полския кринъ, както се описватъ въ книгата „Пѣсенъ на Пѣснитѣ.“

„Душата ми се залѣпи за прѣстѣта, оживи мя споредъ словото Си“ (Псал. 119: 25). Ний се нуждаемъ отъ съживление, което ще ни вдигне отъ прѣстѣта и ще ни помогне да се отърсимъ отъ всичко лошо което се е полѣпило на насъ. Прѣстѣта е символъ на свѣтовностъ. Давидъ имаше влечение къмъ прѣстѣта, т. е. къмъ свѣтовността. Когато нѣкой орелъ се поболи, вая се въ прѣстѣта. Той нѣма сила да разпѣри крилата си и да хвърчи. Но пълния съ-сила орелъ, разтвѣря своитѣ голѣми крилѣ; отърсва се отъ прѣстѣта и високо се издига надъ земята. Християни, които днесъ се ваятъ въ прѣстѣта на свѣтовностъ се нуждаятъ отъ всаждане на единъ силенъ, здравъ животъ, за да могатъ да се издигнатъ отъ прѣстѣта.

„Много съмъ оскърбенъ, Господи съживи ме споредъ словото Си“ (Псал. 119: 107). Прахътъ разваля и прѣчи на живота, но не тежи. Има много християни които не сж покрити съ прахъ, живѣятъ добъръ животъ, но иматъ върху себе си голѣми тяжести на отговорностъ, нещастия и скѣрбъ. И такива се нуждаятъ отъ съживление, за да иматъ сила да носятъ своитѣ тежки товари. Давидъ бѣше много нараненъ отъ тежкия товаръ, който носѣше на себе си. И той се моли, не да се намали товарътъ му. Това което искаше той бѣ повече сила за да може да носи туй което имаше и да е готовъ за по-големи тяжести. Носене товари развива човѣка и го прави да е по-нѣтъ, по-силенъ, здравъ човѣкъ, а слабия и болния се смазва подъ него. Ние се нуждаемъ отъ едно съживление, което ще ни достави по-вече сила и животъ за да можемъ да носимъ тежитѣ товари.

Отговорността, разочарованието и скърбитъ обезсърчаватъ и отчайватъ човѣка. Понѣкога хората напуштатъ борбата на самия прагъ на побѣдата, поради липса на сила и животъ. Единъ човѣкъ въ Калифорния изразходилъ малкото си имотъ въ търсене злато. Всичко що притежавалъ, изразходилъ и плюсъ това — направилъ голѣми дългове. Обезсърченъ, духомъ убитъ, оставилъ свѣрдѣлото съ което работелъ и завръща се въ къщи, застрѣлялъ жена си, дѣтето си и тогава себе си. Неговитѣ приятели, които извадили свѣрдѣлото отъ земята намѣрили точно на това мѣсто най богатата златна руда. Ако той слѣдваше да дълбае още единъ день, той щеше да сполучи и да стане богатъ. О, колко хора сѣ стояли на самия прагъ на успѣха и побѣдата, но сѣ пропадали поради липса на сила и животъ които понасятъ разочарования и скърби.

„Отсѣди съдбата ми и искупи мя. Оживи мя споредъ словото Си“ (Псал. 119: 154). Тѣзи думи рисуватъ положението на човѣкъ който е вързанъ. „Избави ме, освободи ме“. И това освобождение дохожда чрѣзъ съживление — съживлението споредъ Божието слово. Нѣкои отъ насъ сме вързани съ навици — навикъ да вършимъ зло, или навикъ да не вършатъ никакво добро. Много е мъчно да се каже кое отъ двѣтѣ е по-лошо — навика да се върши това което е лошо, или навика да се прѣнебрегва това което е добро. О, ний се нуждаемъ отъ съживление, което ще ни освободи и отъ двата тѣзи навици. Има хора, които сѣ овързани отъ страхъ — страхъ отъ хората. Когато апостолитѣ бѣха изпълнени съ Духътъ тѣ говорѣха словото съ дързостъ. Тѣ не се страхуваха нито отъ лицето, нито отъ ножътъ на своя врагъ. А днесъ, страхътъ у мнозина, — страхъ отъ челивѣцитѣ, задържа много жени и мъже да стоятъ малко по отдалечъ отъ църквата и Христовитѣ послѣдователи.

Мнозина сѣ овързани отъ лични интереси. Тѣ се страхуватъ да не изгубятъ хлѣбътъ си. Тѣ биха станали християни, ако това не прѣчи на работата имъ, ако тѣзи които имъ плащатъ, нѣма да се противятъ, ако могатъ да вършатъ каква да е търговия и пр. и пр.

А, ний се нуждаемъ отъ съживление, което ще ни даде сила, като тая на Самсона, за да скъсеме тѣзи вериги на страхъ, на личенъ интересъ които свѣтътъ е турналъ около насъ.

Какъ можемъ да имаме такъво съживление?

Молете се за него. Всѣки текстъ е молитва. „Съживи ме споредъ словото Си“. Това е лична молитва. Добръ е да се молите за пастиря, за църквата, за всички християни, за цѣлия свѣтъ. Но по-добръ е да почне всѣки да се моли първо за себе си. „Съживи мя“. Ако ти си съживенъ, нѣкой другъ, близкъ до тебе ще се съживи; ако огъни пламче въ твоята душа, пламачитѣ ще обгърнатъ цѣлата срѣда наоколо ти. Това което трѣбва да сторимъ за да запалимъ единъ градъ е, да запалимъ само една клечка кибритъ. Съживлението почва отъ личността и трѣбва да почне и да бѣде лично. Богъ не съживява тълпата. Огненитѣ езици на педесетницата не се дадоха на множество, а по отдѣлно на всѣки апостолъ. Съживление което дохожда въ отговоръ на молитва се дава отъ Бога, и това е единичкия видъ съживление което си струва да имаме. Съживлението което ний наричаме Реформация се роди чрѣзъ молитва. Лутеръ имаше за правило да се моли три часа на день. Колѣнитѣ на Мелангтонъ подиръ смъртта му били намѣрени затвърдили поради непрѣстаното стояне на колѣнитѣ въ

молитва прѣдъ Бога. Педесетницата бѣше прѣдшествувана отъ десетъ дневно моление. Петръ и Иоанъ бѣха въ молитвенъ духъ на пътя за храма, когато друго велико съживление почна, въ което много хора се обврѣнаха. Когато Христосъ изпѣди злитѣ духове каза, че това може да стане само чрѣзъ молитва. Само чрѣзъ молитва Илия можа да отвори хлѣбитѣ небесни и да се излѣе дъждъ на благословения. Великия проповѣдникъ Юнатанъ Едуардъ е проповѣдалъ много пѣти проповѣди върху прѣдмета: „Грѣшникътъ въ рѣцѣтъ на Бога“, но едва ли е виждалъ успѣхъ. Само единъ пѣтъ тя била благословена. Той я челъ веднажъ много хладно и неинтересно. Но, когато я четелъ, хората се държали за столоветѣ отъ страхъ че тѣ се смѣкватъ въ ада. Дѣ се крие тайната на това? Една малка група отъ неговата църква, въ събота прѣди недѣля, цѣла вечеръ е била на молитва, забравили да закусатъ въ недѣля заранъ, тѣ продължавали да се молятъ на Бога, когато пастиря имъ проповѣдвалъ.

Това отъ което ний се нуждаемъ сега за да имаме съживление, не сѣ толкозъ паритѣ или знание, колкото духътъ на молене, — молитвенъ духъ. Молете се за себе си, додѣ новиятъ животъ бликне въ васъ, и когато този новъ животъ наводни васъ, той ще ви принуди да се молите за други. Разправа се за една слугиня какъ се молила за своята господарка по цѣли ноци, да намѣри спасение. Една вечеръ тая господарка не могла да заспи. Нейнитѣ грѣхове я смуцавали. Тя разбира се, не знаела, че слугинята се моли за нея. И понеже не е могла да спие, помолила мъжътъ си да повика пастиря за да се моли за нея. Когато той трѣгналъ да дири пастиря, хрумва му на умъ че слугинята имъ е добра християнка и добръ ще бѣде нея да накаратъ да се моли. И той се уклѣтилъ за нейната стая. Още не отворилъ вратата той чулъ отъ вътрѣ тѣзи думи: „О, Господи, благослови господарката ми, имай милость надъ нея, защото тя е добра къмъ менъ. Спаси я заради Исуса. Тогава той отворилъ вратата и я повикалъ въ стаята на жена си да се моли за нея. О, не е нужно да сме богати, да сме съ почести, да сме съ добро положение, за да се чунтъ молитвитѣ ни отъ Бога. Най-слабия между насъ може да бѣде силенъ съ молитва. Ако нѣкой не може да се моли, тогава нека употребѣи Давидовата молитва: „Съживе ми споредъ словото Си“.

Кога можемъ да се надѣваме за съживление? Има само единъ отговоръ — когато чадата Божий желантъ такъво съживление. Богъ го желае винаги, но Неговитѣ людие не искатъ. „Ако людиетъ ми, надъ които се призова името Ми смиратъ себе си та се помолятъ и потърсятъ лицето Ми и се върнатъ отъ лукавитѣ си пѣтища, тогава азъ ще послушамъ отъ небо и ще проста грѣхътъ имъ и изцѣля земята имъ“. (2 Лѣт. 7:14).

„Донесете всичкитѣ десетѣци въ влагалището; за да бѣдатъ храна въ домътъ Ми; и опитайте Ме сега въ това, говори Господъ Саваотъ, ако не ви отвори хлѣбитѣ небесни, та излѣя благословение върху васъ, щото да не стига мѣсто за него“. (Малахия 3:10)

Тѣзи стихове ясно показватъ, че Божитѣ чада могатъ да иматъ съживление винаги, когато тѣ сѣ готови да вършатъ своята длъжностъ както словото Божие изисква. И слѣдователно, важния въпросъ прѣдъ насъ който на първо мѣсто се изпрѣчва, е този: Дѣйствително, искаме ли съживление? Съживлението не е случайно нѣщо. Ако то дойде, това ще рече, че нѣкой е турналъ въ движение духовни сили, които единички могатъ да причинятъ такъво съживление.

Когато Д-ръ Бичъръ бѣше пастиръ въ Литчфилдъ, една забѣлжителна работа се извърши. И всичко това дойде тайно и неочаквано. Едно голѣмо събуждане се появи въ църквата му и цѣлия градъ билъ разклатенъ. Всички се чудили отъ кѣдъ е това. Нѣмало нищо ново, нищо екстра, никаква промѣна въ методитѣ, и сѣ пакъ събуждането дошло.

Единъ день пастиря въ своитѣ посѣщениа, посѣтилъ домътъ на единъ боленъ човѣкъ, който за години лежалъ на легло. Болникътъ запитаалъ много въпроси пастиря относно съживлението, събранията и за разнитѣ хора, които сѣ обърнали и тогава му разправилъ тази история:

Той казалъ, че лежайки на леглото боленъ, почналъ да се измъчва отъ мисълта, че е непозеленъ вече. Най-послѣ, той съзналъ, че поне съ молитва може да стори нѣщо и почналъ да се моли. Единъ день се молилъ за първия свой съсѣдъ, послѣ за втория, третия, до като изредилъ цѣлата улица. Тогава взелъ друга улица, трета и четвърта, до като свършилъ всичкитѣ. Тогава почналъ пакъ отъ начало, да ги повтаря. И ето, че дошло съживлението за което той се молилъ, за което пастиря и църквата не знаели.

Когато Д-ръ Бичъръ чулъ тази история казалъ: „Сега, азъ виждамъ, кѣдъ това съживление има своето начало. То било въ стаята на този боленъ Божий човѣкъ.“

Още една мисълъ и свършвамъ. Тамъ дѣто има истинска загриженостъ за душитъ на хората, съживлението ще дойде неминуемо.

Една жена въ Англия рѣшила да се моли за обръщанието на своя мъжъ. Молила се всѣки день прѣзъ цѣлата година. Въ края на този периодъ тя забѣлжала, че той е по-лошъ отколкото билъ по-рано. Тя рѣшила да продължава да се моли още половинъ година. Въ края на този периодъ нейния мъжъ сѣ още билъ хлѣднокръвенъ къмъ религията. Тя се обезсърдила и и почнала да мисли да спрѣ да се моли; но точно въ този моментъ, когато мислила да спрѣ да се моли за мъжътъ си, тя рекла на себе си: Не, азъ никога нѣма да спра; ще продължавамъ да се моля за него догдѣ съмъ жива.

Сѣция този день, когато нейния мъжъ се завърналъ за обѣдъ, миналъ по-край нея и отишелъ въ стаята си. Тя чакала той да слѣзе за обѣдъ, но напразно. Той сѣ стоялъ въ стаята си. Тогава тя отива да види що е станало съ него, и го заварва на колѣнѣ, да се моли за прощение. И отъ този день той станалъ искренъ и ревностенъ християнинъ.

Азъ знаа, че има мъже които се молятъ за обръщанието на своитѣ жени, знаа, че има жени които се молятъ за обръщанието на своитѣ мъже, знаа че има майки които се молятъ за обръщанието на своитѣ мили чада — приятели, не се обезсърдавайте, не спирайте — рѣшете: додѣ сте живи, че ще се молите за тѣхъ. Богъ ще ви чуе, ще ви ги даде, ще ви зарадва.

— Имахъ обичай да казвамъ лѣка нощъ на баща си — стария генералъ на Спасителната Армия, разправя неговия синъ, настоящия генералъ, Брамвелъ Будъ. — Една вечеръ отидохъ въ стаята му; часа бѣше около 11¹/₂. Той се разхождаше изъ стаята дълбоко замисленъ.

— Тате, казахъ му азъ, ще трѣбва да си легашъ вече—полунощъ е. Той ме погледна и отговори:

— О, Брамвелъ, не мога да спа, азъ мисля, мисля.

— А за какво мислишъ тѣй дълбоко и дълго?

— О, Брамвелъ, отговори стария генералъ — азъ мисля за грѣхътъ на човѣцитѣ, какъ можемъ да имъ покажемъ опасността отъ тѣхния грѣхъ и той ме хвана за рамото, и голѣми сълзи се спуснаха по странитъ му.

О, да мислимъ за свѣта, тѣй ниско падналъ — падналъ отъ гордостъ, падналъ отъ грѣхъ, отъ похотъ и страсти, падналъ отъ всичко което е нечисто и неистинно. Колкото повече мислимъ за падналитѣ души, толкова повече ще ги възлюбимъ; а колкото повече ги любимъ, толкова повече ще искаме тѣхното спасение, а това желание ще ни съживи и изпрати да ги потърсимъ, да ги намѣримъ, да ги повдигнемъ да ги доведемъ при Христа.

Съживи ни Господи, споредъ словото Си.

Искаме това да се разбере,

че редакцията очаква всѣки да заплати абонамента си. Сумата не е голѣма, само три лева, и все пакъ има мнозина, които до сега не сѣ я изплатили. За да не пращаме по пощата разписки, молимъ ви най-любезно, изпратете абонамента чрѣзъ пощенски записъ.

Настоятелитѣ, които не сѣ уравнили смѣткитѣ си съ редакцията, изведнажъ да сторятъ това.

СЪДЪРЖАНИЕ

НА БРОЙ 9.

стр

1. Въ тревожното прѣдвечерие на общевропейската война — Ст. Бочевъ 1
2. Дърводѣлецътъ — прѣвела А. П. М. 8
3. Толстоевото видѣние за 1913, 1915 и 1925 год. 11
4. Библията като факторъ въ цивилизацията . 12
5. Скронна мисълъ — прѣвелъ Ст. Бочевъ (продължение и край). 13
6. Отъ какво религиозно съживление се нуждаемъ 14

